

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 14

София, сбота, 30 ноемврий

1929 г.

17. заседание

Петък, 29 ноемврий 1929 година.

(Открито отъ подпредседателя В. Димчевъ въ 16 ч. 10 м.)

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни) Понеже при-
съствуватъ нужното число народни представители, обя-
вявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни
представители: Агушевъ Еминъ, Андреевъ Никола, Апосто-
ловъ Драгомиръ, Баралиевъ Христо, Бечевъ Милко, Беш-
ковъ д-ръ Иванъ, Бомбовъ Иванъ, Бошнаковъ Димитъръ,
Бояджийски Илия, Бурилковъ д-ръ Владимиръ, Бурмовъ
Никола, Василевъ Григоръ, Василевъ Ради, Вълчовъ Вълчо
Даскаловъ, Георгиевъ Стойчо, Данковъ Георги, Димитровъ
Добри, Димитровъ Стефанъ, Ерменковъ Трифонъ, Желъ-
зовъ д-ръ Димо, Златевъ Станю, Ивановъ Димитъръ II,
Игнатовъ Василь, Илиевъ Христо, Каишевъ Атанасъ, Ка-
лайджиевъ Христо, Капитановъ, Трифонъ, Кирпиковъ
Иванъ, Кожухаровъ Тодоръ, Кознички Величко, Констан-
тиновъ Тома, Кулишевъ Георги, Куневъ Кузманъ, Куртевъ
Иванъ, Лѣкарски Иванъ, Мангъровъ Димитъръ, Марулевъ
Йосифъ, Мирчевъ Йорданъ, Митевъ Василь, Митевъ Добри,
Мишайковъ Димитъръ, Муравиевъ Константинъ, Негенцовъ
Досю, Нешковъ Георги, Николовъ д-ръ Борисъ, Панайотовъ
Георги Петровъ, Панайотовъ Петъръ, Паневъ Малинъ,
Петровъ Аврамъ Стояновъ, Савовъ Николай, Сидовъ Пандо,
Силяновъ Христо, Стамболиевъ Никола, Стефановъ Сте-
фанъ, Стояновъ Христо, Тончевъ Желю, Търкалановъ Ни-
кола, Узунъ Ангелъ, Христовъ Иванъ, Христовъ Кирко
Цвѣтковъ, Цвѣтковъ Цвѣтко, Чирпанлиевъ д-ръ Никола,
Шиваровъ Маринъ, Якимовъ Петъръ, Янговъ Теню и
Януловъ Илия)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е раз-
решило отпуски на следнитъ народни представители:

На г. Димитъръ Каранешевъ — 3 дни;
На г. Александъръ Пиронковъ — 2 дена;
На г. Кръстю п. Цвѣтковъ — 3 дни;
На г. Григоръ Василевъ — 2 дена;
На г. д-ръ Йовчо Пеневъ — 1 день;
На г. д-ръ Владимиръ Бурилковъ — 1 день;
На г. Първанъ Първановъ — 1 день;
На г. Кирко Цвѣтковъ — 2 дена;
На г. Добри Даневъ Манасиевъ — 3 дни;
На г. Недѣлко Топаловъ — 4 дни и
На г. Драгомиръ Апостоловъ 4 дни.

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпило питане отъ
елховския народенъ представитель г. Иванъ п. Янчевъ, къмъ
г. министра на земледѣлието и държавнитъ имоти, от-
носно нуждата отъ поставяне на дневенъ редъ законо-
проекта за подпомагане пострадалитъ отъ природни стихии
земледѣлски стопанства.

Постъпило е питане отъ народния представитель г. Коста
Лулчевъ, къмъ г. министра на войната, относно нанесенъ
побой отъ единъ офицеръ въ гр. Орѣхово на тамошния
аптекарь.

Постъпилъ е отъ Министерството на вътрешнитъ работи
и народното здраве законопроектъ за допълнение закона
за разрешаване на Леденишката селска община, Търновска
околия, да сключи заемъ. (Вж. прил. Т. I, № 10)

Постъпило е отъ Министерството на общественитъ
сгради, пѣтищата и благоустройството предложение за за-
държане на държавна служба, докато бжде замѣстенъ отъ
българинъ, преподавателя въ клона на Държавното срдно
техническо училище въ гр. Луковитъ, руски подданикъ,
Евгений Ващенко. (Вж. прил. Т. I, № 11)

Питанията ще се изпратятъ на г. г. министритъ, за да
отговорятъ, а законопроектитъ ще се раздадатъ и ще се
поставятъ на дневенъ редъ.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ —
продължение разискванията по отговора на тронното слово.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни пред-
ставители! Дебатитъ по отговора на тронното слово винаги
се съпровождатъ съ различни пожелания — било досежно
внесането, било досежно редактирането на тронното слово,
било най-сетне досежно започването на тия дебати.

Единъ отъ ораторитъ каза, че, преди да се започнатъ
дебатитъ по отговора на тронното слово, респективнитъ ми-
нистри ще трѣбва да направятъ изложение и следъ това
да се дебатира. Тази практика я бѣха въвели у насъ едни,
които не смѣтаха за умѣстно изобщо да има тронни слова.
Може би тогазъ, при липсата на тронно слово, да имаше
нужда отъ нѣкакво изложение на министритъ. Обичамъ
да вѣрвамъ, че тѣ за последенъ пѣтъ предаватъ такава
желание. То не е редно. Почти всички останали, по обикно-
веному, намѣриха единъ недостатъкъ въ редакцията, въ
съдържанието на тронното слово. И се силаваха на чл. 133
отъ конституцията — че тронното слово непрѣменно трѣб-
вало да приказва и за вътрешното положение. Въ чл. 133
е казано: „за положението“, не е казано „за вътрешното
положение“. Въ тази насока се развива голѣми дебати и
въпросътъ се сведе догамъ, щото да се тълкува: аджеба.
по кои ли пѣкъ причини не се е споменало въ тронното
слово за такива велики събития, като, напр., за разбойника
Дочо Узунъ!

Азъ съмъ длъженъ, г. г. народни представители, да
обърна вашето внимание върху следното. Тронното слово,
особено когато сме въ третата редовна сесия на това
Народно събрание, е нужно, защото е поменато въ нашия
основенъ законъ; то е нужно, за да можемъ да чуемъ
критиката по общото положение, както пѣкъ и да чуемъ
какво тѣзи, които намиратъ недостатѣци въ управлението,
проповѣдватъ на този народъ. А най-после то е удобно и
практически съ добри резултати, защото дава възможностъ,
безспорно, за срещи съ държавния глава отъ страна на на-
родното представителство. Но когато се създава съдържа-
нието на едно тронно слово, когато то се редактира, оби-
чамъ да вѣрвамъ, че тѣзи, които сж заемали това мѣсто
(Сочи министерската маса), или които биха желали за ми-
нута да се поставятъ тукъ, тѣ не могатъ да забравятъ,
че тронното слово е важно не само за вътре въ страната,
но то е важно и за вънъ отъ страната; че тронното слово
трѣбва да държи смѣтка предимно за ония голѣми въпроси,
които въ даденъ моментъ господствуватъ надъ всички оста-
нали. Има ли нужда да споменавамъ кои сж тѣзи въ-

проси, или по-право, кой е този въпрос, който днес господствува над всички други? Той е тъкмо онзи, който беше поменатъ въ тронното слово. И ако той не обзема голѣмо поле отъ листа хартия, макаръ и въ кратка форма споменатъ, обичамъ да вървамъ, че всѣки отъ васъ ще се съгласи, че неговото значение е извънредно важно. Когато се редактира едно тронно слово, държи се дори смѣтка какъ то ще се изрази и на чуждъ езикъ, за да може по-правилно, по-вѣрно да бѣде схванато. Въ този изключителенъ моментъ, въ който ние се намираме днесъ, азъ смѣтамъ, че тронното слово тъй, както е съставено, напълно отговаря на своето предназначение. Но, както казахъ, оппозицията — и това се разбира — търси кусури. Азъ съмъ дълбоко убеденъ, че ако къмъ писаното въ тронното слово биха се поставили още 10—15 пасажа, пакъ щѣше да има нѣкои, които да кажатъ, че не всичко е казано тамъ. Ние го чухме тукъ. Ние чухме, напр., оратори, които ни изтъкнаха онова, което тѣ смѣтатъ, че непременно трѣбва да влѣзе въ тронното слово.

Да повтарямъ всичко е излишно. Но има известни въпроси, които сѣж характерни, които рисуватъ, въ какво положение се намира нашата държава, какви сѣж голѣмитѣ грѣшки на управлението — въпроси, по които трѣбва сериозно да се приказва, а не да се освѣтляватъ предъ българския народъ съ една низкопробна агитация. Напр., вика се: „Корупция, корупция!“ Чухме този викъ отъ трибуната. Ала въ какво се констатира тя? Че имало много дѣла въ сѣдилищата! Ами че фактътъ, дето има дѣла въ сѣдилищата противъ провиненията, е едно доказателство, че тѣ се преследватъ. — Другъ единъ извикъ: „Корупция! Концесии!“ За каква корупция можете да приказвате вие по отношение на концесии? Та концесията за горитѣ се ликвидира, като останала въ полза на държавната хазна 30 и толкова милиона лева. Азъ не желаехъ това да стане; желаехъ тази концесия да се реализираше, защото тя бѣше отъ полза за страната. Но тѣзи, които се уговориха съ държавата, тѣ сами намѣриха, че не могатъ да издържатъ, което е едно ясно доказателство за това, колко праздни бѣха всичкитѣ викове, че съ тази концесия Демократическиягъ сговоръ, респективно днешното управление е продало България за панида леща!

Арбитражнитѣ дѣла! Още има оратори, които отиватъ всрѣдъ тоя народъ и го заблуждаватъ, че съ тѣзи арбитражни дѣла днешното правителство било оцелило държавата — съ какво? — загдето е дало едвамъ онова, което може да покрие задълженията на тѣзи, които сѣж вложили и трудъ, и имотъ въ предприятията на държавата. Този въпросъ надѣло и нашироко се изясни и срамно и недостойно е съ него да се агитира предъ народа. Защото тогава би значило, че държавата трѣбва да има за целъ да ограбва ония, които влагатъ своя трудъ и своето умение, които влагатъ своитѣ срѣдства, своя капиталъ, за да извършватъ нейнитѣ стопански предприятия. Това значи, че всѣко бѣдеше предприятие ще трѣбва да коствува на държавата много по-скѣпо, отколкото би трѣбвало. за да се извърши, шомъ като държавата така враждебно ще се отнася спрямо ония, които не сѣж нищо друго — и не трѣбва да бѣдатъ нищо друго, освенъ едни агенти, едни посрѣдници на държавата въ извършването на тия предприятия. Но всичко това се твърди. И много подобни. Оказва се, обаче, че всичко туй не прави ефектъ. То е ясно, че не прави ефектъ. И затуй се дочака есенята, за да се провикнатъ: „Ето, сега уловихме единъ престѣпникъ отъ режима!“ А то какво било? Касае се за оня бившъ стражаръ, който отишълъ въ конюшната на тукашния IV полицейски участъкъ при своитѣ бивши другари и помолилъ да преспи; хората го прибрали, а на-заранята като си отивалъ, задигналъ шинелата на своя другаръ и една пушка; ала на вратата го уловили и му казали: „Назадъ!“ Ето това е, което било опозорило не само IV полицейски участъкъ въ столицата, не само Дирекцията на полицията, но и цѣлото правителство!

Г. г. народни представители! Действително човѣкъ става смѣшенъ, когато може да си служи съ такива аргументи. Но то доказва и друго: че нѣма съ какво да си служи, затуй се излага дотамъ.

Н. Мушановъ (д): Да бѣде!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Така е, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Срамотно е тъй да се приказва, много е срамотно.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Така е. — „Обществена сигурностъ въ България е застрашена“. Защо? Защото, г. г. народни представители, презъ текущата година имаме най-малко разбойнически нападения; тѣ сѣж само 32, и емигрантски 13 — 45, когато, като вървимъ назадъ, ще видимъ, че въ 1924 г. — 38; въ 1925 г. — 80; въ 1926 — 120; въ 1927 г. — 220; въ 1928 г. — 138; въ 1929 г. всички — и емигрантски, и разбойнически — 45. Това ли е то застрашаването на обществената сигурностъ? Но дойде Дочо Узуновъ, когото нарекоха дори герой.

К. Николовъ (д. сг): Защо ги дѣлите и Вие на две?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣ сѣж еднакви.

К. Николовъ (д. сг): Все сѣж разбойници.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Дѣлимъ ги на две само дотолкозъ, доколкото трѣбва да посочимъ, че единитѣ идатъ отъ вѣнъ, . . .

К. Николовъ (д. сг): Пратени сѣж.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: . . . а другитѣ сѣж формиращи вътре.

Г. г. народни представители! Разбойничеството у насъ бѣше сведено до минимумъ и може би не само на Балканския полуостровъ, а изобщо до преди войнитѣ държавата се радваше на една сигурностъ и на едно спокойствие завидно за много и много напреднали страни. Но следъ войнитѣ, особено следъ втората война — разбирамъ съвтовната — азъ си спомнямъ какъ единъ народенъ представителъ — сега емигрантъ — Недѣлко Атанасовъ, ми четѣше тукъ, въ Народното събрание, едно писмо — тогава, въ 1918 г., азъ бѣхъ министъръ на финанситѣ — за негодуването на фронта, и какъ Драгиевъ дойде да ни разтълкува, че се формиратъ въ страната банди отъ дезертьори. Въ едно такова продължително източение на единъ народъ, при подобни катастрофи, тѣзи банди отъ дезертьори не се явяватъ само въ България; тѣ се явяватъ всѣкъде. Причини — да ги не изброявамъ. Но въ България стана нѣщо особено, което засили тѣзи банди. Режимътъ отъ 1920 г., въ особености отъ 1921/1922 г., който отъ една страна трѣбваше да се бори съ специални закони противъ разбойничеството, които тогава сѣж създаваха, заведе една престѣпна тактика — да си служи съ най-престѣпнитѣ разбойници за политически цели. Достатъчно е да се справите въ дневницитѣ на Народното събрание, за да видите ония поразителни, ужасяющи факти, които тогызъ се изнесоха: какъ властѣта, какъ полицията тургаше на свое разположение, за да ги използва, най-престѣпни типове, жертви на които, знаете, какви видни личности паднаха. Това разбойничество по едно време сви гнѣздо въ едно голѣмо държавно предприятие; стотици подобни типове отъ второстепенно значение, безспорно, тамъ съставляваха едно ядро, което най-после доби разширение въ тѣ наречената оранжева армия, въ противовесъ на която, както и на други червени армии, сѣж ония прояви, които тѣ се порицаватъ днесъ у насъ, прояви нежелателни, но въ всѣки случай оправдателни, защото тѣ сѣж за самозащита. Това е то истината. И тласната нашата държава отъ централната властъ въ тоя пѣтъ, тя достигна дотамъ, шото трѣбваше 9 юний. А следъ него маса отъ тия хора намѣриха прибѣжище въ чужбина. И откогато се създадохъ тия гнѣзда, безспорно, разбойничеството у насъ е повечко, отколкото би могло да бѣде.

Действува ли властѣта противъ това разбойничество? Безспорно. Азъ бихъ отишелъ много далечъ да ви изброявамъ всичко онова, което цѣлото обществено мнение до преди два месеца признаваше въ активъ на Дирекцията на полицията. Мисля, че никой това нѣма да отрече. Но известно е, че тая институция има тази особеностъ: когато тя залавя, когато тя въдворява реда и запазва спокойно положението, тогызъ се смѣга, че това си е въ реда на нѣщата. Но когато се прояви нѣкой и ако се случи дори инцидентно нѣкой разбойнически актъ да бѣде съпроводенъ съ нѣкои жертви, ценни за народа, естествено е — това е психологически обяснимо — че веднага се пламва и се забравя всичко онова, което е направено; а пѣкъ който иска да експлоатирва, той може нашироко да тъкми своитѣ обвинения и отъ всѣка сламка да прави стрела.

За тази година азъ ще припомня нѣколко само бандитски чети, които бѣха унищожени отъ полицията. Такава една бѣше дошла презъ месецъ май, откъмъ западъ, която

имаше начело нѣкой-си Панайотъ Божковъ, отъ с. Кара-Бунаръ, Бургазко. Тя нахлу презъ Врачанския окръгъ, не можа да мине Искъра, върна се назадъ и даде жертви на границата. Тя дойде въ България, повтарямъ, на 12 май т. г., а се върна на 21 май при постъ № 1. Въ престрелка съ граничната стража бѣха убити на самата гравина трима разбойници отъ тази чета, а успѣлъ да се върне само единъ — водителъ имъ Панайотъ Божковъ, който сега е единъ отъ 6-тъ члена на бандата на Дочо Узуновъ. Когато стана унищожението на тая чета, преследвана отъ нашитѣ стражи до самата граница, стреляна и отъ сръбскитѣ погранични войници, се предполагаше, че тя се е състояла отъ знаменитоститѣ Дочо Узуновъ, Тинко Симовъ и пр. Тогава се получи едно известие на „Авала“ отъ 25 май, което дословно гласи: (Чете) „Опѣлномощени сме да заявимъ, че сѣмъ неточни и лишени отъ всѣко основание възпроизведенитѣ отъ българския печатъ съобщения, споредъ които българскитѣ погранични стражи убили на 21 срещу 22 май, на северъ отъ с. Драгоманъ, Тинко Симовъ и Дочо Узуновъ, български емигранти, които минали отъ югославянска на българска територия, за да извършатъ грабежи. Двама емигранти сѣмъ живи и живѣятъ по-настоящемъ въ гр. Пожаревацъ“.

Г. Марковъ (з. в): На коя дата бѣше това?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Бандата е дошла въ България на 12 май, а е напустнала България на 21 май т. г.

Г. Марковъ (з. в): Не, телеграмата на „Авала“ отъ кога е?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Телеграмата на „Авала“ е отъ 25 май т. г.

Единъ „другари“ отъ мюсюлманско вѣроизповѣдание, ония, които дойдоха презъ 1927, 1928 г. въ Ловчанско и Троянско, вѣроятно въ връзка съ тия, които сѣмъ идвали откъмъ западъ, се опитаха тази година да дойдатъ откъмъ югъ. Тѣ сѣмъ родомъ отъ с. Борима, Троянска околия. Опитаха се, но въ скоро време трѣбваше да избѣгатъ, като дадоха и жертви. Много важно е това обстоятелство, че тия мюсюлмани трѣбваше бързо да напустнатъ страната, по всѣка вѣроятностъ, защото Панайотъ Божковъ не е можалъ — това е въ сѣщото време — да се задържи тукъ. А характерно е, че тѣ самитѣ не сѣмъ могли да намѣрятъ въ тия мѣстности скривалища, които гарантиратъ спасяването на тѣхнитѣ другари отъ български произходъ.

Една друга чета подъ шефството на Ангелъ Флоровъ Ковачевъ, отъ с. Чуңгурузъ, Видинска околия, състояща се отъ 5 човѣка, се яви и направи обиръ на 13 септемврий т. г. по шосето Ново-село—Видинъ, обаче веднага видинската полиция се справи съ нея, като двама отъ съучастницитѣ бѣха убити въ престрелката. Останалитѣ трима се оттеглиха на западъ.

На 28 септемврий при с. Реселецъ, се явява единъ разбойникъ — както той самъ се назовава — на име Илия Чалковъ, отъ с. Флорошъ, Дунишко, и казва, че на 28 септемврий при мѣстността „Шартинова Чука“, Фердинандско, сѣмъ навлѣзли въ България, минали сѣмъ презъ Берковска, Врачанска и Бѣлослатинска околии и се сръпли при Реселецъ, дето нему е била дадена една задача — да вдигне моста при кантона на въздуха. Той се възмутилъ и се предава, заявявайки, че е разбойникъ. 15 минути следъ предаването му на полицейския приставъ въ Червень-брѣгъ е било известно това. Съ автомобилъ и 6 души стражари той пристига тамъ, обаче този полицейски приставъ е счелъ за по-добре да се върне въ Червень-брѣгъ, вмѣсто да върви нагоре, гдето имало указание, че наблизо се намира тази банда. Ако полицията е изпустила нѣкой моментъ, за мене той е само тамъ. Отъ него моментъ нататѣкъ тази банда се явява при с. Гложене, Тетевенско, и после на 24 октомврий, 5 ч. следъ пладне на десети километъръ по шосето Севлиево—Сухиндолъ, кждето паднаха жертва членове на Севлиевския окръженъ сѣдъ: председателъ Янко Гунчевъ, прокуроръ Георгий Минчевъ и членъ-сѣдията Енчо Дочевъ, като единъ отъ тѣхнитѣ другари е билъ пощаденъ.

К. Маноловъ (зан): Интересно е приставътъ кжде е?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Сега приставътъ не зная кжде е, но азъ не бързамъ съ разпоредбитѣ си. Азъ чакахъ разследването на всичко, и всѣки ще си понесе своята отговорностъ. г. Маноловъ. (Оживление всрѣдъ лѣ-

вицата) Недейте се възмушава отъ това, моля ви се. Азъ не желая да избързвамъ, защото бързата кучка слѣпи ги ражда.

Н. Мушановъ (д): Азъ не зная кучка другояче да ги ражда. Винаги ги ражда слѣпи. (Оживление)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Защото, ако вие смѣтате, че може административната властъ, по донесени случаи, по неговѣрени факти, да се мѣсти и да се уволнява, това е равносилно да унищожите всѣкаква нейна привързаностъ къмъ нейната служба.

К. Маноловъ (зан): Когато приставетъ е отишелъ въ кантона и предалиятъ се разбойникъ му казалъ: „Ето кжде е Дочо Узуновъ“, той намѣрилъ за благоразумно да се скрие на 15 м. отъ тамъ и да лежи цѣли два часа.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е добре, азъ каквo друго ви казвамъ?

П. Анастасовъ (с. д): Много време мина, и още го търпите — не го уволнявате.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Анастасовъ може да има друга процедура, но азъ казахъ моята.

П. Анастасовъ (с. д): Вие търпите още на служба побойници, като бѣлослатинския околийски началникъ — единъ побойникъ, единъ пияница, единъ падналъ човѣкъ който бие и наши, и сговористи, и националисти.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Виждате ли сега — като дойде Дочо Узуновъ, всичкитѣ дертове противъ администрацията ще излѣзатъ на мегданъ.

К. Николовъ (д. сг): Г. Анастасовъ! Дочо Узуновъ е миналъ презъ твоята околия.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И следъ това се явяватъ на 9 ноемврий при кантона Бокиловци, по желѣзнопѣжната линия Берковица—Бойчиновци.

Г. г. народни представители! Ако сравните начина на действие на тази банда, дошла съ намѣрението много голѣми съ начина на действие на прѣдшестващи банди, въ които сѣмъжитѣ бандити сѣмъ участвували, ще отбележите следнитѣ два факта.

Първо, че по-преди бандититѣ не сѣмъ се отнасяли жестоко спрямо всички, които попаднатъ въ тѣхнитѣ рѣце, поне що се отнася до паритѣ. Сега, обаче, тия бандити не сѣмъ пропускали да обератъ дори бабички, които сѣмъ имали въ своята кесия едва 300 л., като на оплакванията имъ сѣмъ отговаряли: „Бабо! Ти все ще спестишъ пакъ, насъ парити трѣбватъ“.

Вториятъ остраденъ фактъ, който се констатира въ действията на сегашната банда въ различие отъ предишнитѣ, ече сега бандата не може да заседне на едно мѣсто. По-рано бандитѣ отъ Ловешко и Троянско не можехте да ги измѣкнете, а сега виждаме, че отъ Гложене, Тетевенско тѣ прехвърлятъ Ловешко и Троянска околия и се явяватъ при р. Росица на пѣтя Севлиево—Сухиндолъ и оттамъ следъ дълги дугания, споредъ сведенията на полицията, се опитватъ къмъ 1—2 ноемврий да си пробиятъ пѣтъ на западъ. Следъ една престрелка тѣ се изгубватъ и на 9 ноемврий попадатъ на кантона Бокиловци. Бокиловци е едно сѣлце на нѣколко километра северно отъ Берковица. На кантона е нѣмало никаква стража въ него моментъ макаръ два дена по-рано тамъ, както и на много други мѣста, да е имало постове. Вдигането на тия постове се дължи на общитѣ разпоредби при предположението, че бандата е минала границата, вследствие казаната престрелка. Отъ всички издирвания досега виновно отговорно лице за това нѣма, защото не само мѣглата, не само студенто време, но и дълждѣтъ правѣше невъзможно дългото стоене по всички тѣзи направления на стражата и особено на милицията, защото при положението, което има нашата стража, тя трѣбва да бѣде подпомогната въ такива случаи, по силата на действуващитѣ закони, и отъ мѣстното население.

Удаде се на бандититѣ да извършатъ надъ товарния влакъ, идващъ отъ Боровци къмъ Берковица, известния на всички ви обиръ. Тѣ успѣха да се измѣкнатъ. Бѣха прѣследвани, но бѣха и скривани. Единъ селянинъ, който е билъ завлѣченъ отъ тѣхъ да имъ показва пѣтя, говори какъ, когато тѣ сѣмъ били скрити, на нѣколко стотинъ метра отъ тѣхъ дошла силна стража, но не могла да ги открие.

Г. г. народни представители! Това е нещо твърде обикновено. Азъ ще ви спомня само единъ случай съ подобни разбойници. Покойниятъ Стамболовъ редъ години преследваше известниятъ разбойници Яко и Качамачко. Да не ви приповерямъ, какви сръдства се употребиха тогазъ спрямо населението. Обаче, въ края на краищата, тѣ се уловиха въ едно кафене въ Цариградъ, не се уловиха въ гѣсталака на горитѣ. Такъвъ е случаятъ и съ тѣзи разбойници.

Но по сведенията, които добихме, ние имаме всичкото основание да предполагаме — въпрѣки увѣренията на пограничната стража, че тя е направила всичко възможно за задържане на тия разбойници тукъ — че тѣ не сѣ вече въ България. Тия сведения сѣ основани не на положителни факти, а на предположения — че тѣ тукъ минали, тамъ минали, отатѣкъ не се върнали и т. н. Тѣй стои тоя въпросъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Може нѣкои хора тукъ да иматъ по-положителни сведения.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако е за сведения, азъ имамъ чудновати сведения, но не желая да рискувамъ съ недовѣрени сведения. Азъ имамъ сведения, но не желая да си служа съ тѣхъ. Обаче всички ще си намѣрятъ своя край. Нѣма разбойникъ, който да не е свършилъ както подобава. И тия тѣй ще свършатъ. Но тѣ създадохъ въ нашата страна единъ небивалъ интересъ. По кои причини? По две причини. Първата причина е чисто психическа — че обществото се повлия отъ вестниците, при свободата на нашия пенатъ, при некоректното му държане. Да ме извиняватъ г. г. вестникаритѣ, но тѣ гледатъ повечко да даватъ новини, отколкото да провѣрятъ, отколкото да проумѣятъ и да размислятъ какъ правятъ тѣ съ тия новини.

Втората причина е, че се смѣтна това за едно голѣмо събитие, и при липсата на други, трѣбваше дори да се изнася и отъ трибуната тогазъ, когато такива събития ставатъ навсѣкжде. Азъ нѣма да си послужа съ цитати, за да ви кажа, какво вчера и завчера въ сѣседни и по-далечни страни сѣ вършени подобни нѣща отъ бандити. Азъ имамъ убеждението, че българскиятъ народъ е единъ трезвенъ народъ, единъ народъ, който е противъ разбойничеството по инстинктъ, благодарение на което нашата страна се е раздала, особено до войнитѣ, на едно образцово вътрешно спокойствие. Нѣма да си послужа съ сравнения, нѣма да търся оправдания. Азъ ще подчертая, че и това разбойничество, което съществува, не би могло да съществува, ако нѣма закрила и отгънъ, ако разбойниците не намиратъ подслонъ и другаде. Какъ ще се постѣпи, ще дойде день и тоя въпросъ да се разясни.

Г. г. народни представители! Азъ може да бѣда обвиненъ само въ едно — че съмъ извънредно голѣмъ пазител на свободата на печата. Азъ не зная въ тая държава въ кое друго време е имало тѣй голѣма свобода на печата. Прибавямъ веднага: колкото се отнася до печата на Комунистическата партия, по закона за защита на държавата, безспорно, ограничения има, но оттамъ нататѣкъ не зная кога свободата на печата е била по-голѣма. И сега, като се натѣкваме на този случай съ нашата преса, съ превъзнасяния на разбойническите акции, азъ се запитахъ: е ли разумно поне по отношение на разбойниците да се търпи това? И отнесохъ се да узная кѣде какъ се мисли и кѣде какъ се действа по този въпросъ, що се отнася до поведението на печата спрямо разбойническите акции. Защото тукъ менъ се направи упрѣка, че Дочо Узуновъ едвали не отъ полицията е билъ превъзнесенъ, че оставенитѣ тукъ-таме негови или на другаритѣ му писмени изявления едвали не полицията ги е разпространявала и т. н. Смѣя да ви заявя, че никакво изявление отъ страна на полицията около бандата на Дочо Узуновъ нѣма, освенъ едно единствено комунике, но нашиятъ печатъ и което бѣ истина, и което не бѣ не само го разтрѣби, но тѣй го преувеличиха, че действително по известно време отъ разбойничеството на Дочо Узуновъ създаде едно особено събитие и заинтересува обществото така, както се интересува отъ кинематографитѣ.

Е добре, азъ направихъ справка какъ другаде гледатъ — казвамъ го, безъ да искамъ да упрека въ нѣщо нашата сѣседка отъ къмъ югъ — на този въпросъ, кѣдето тази болестъ, разбойничеството, е нѣкакъ си въ ендемическо състояние. Нѣма защо да отивамъ назадъ 60—70 години и да ви изброявамъ типични бандитства, които създадохъ даже интересъ и у велики писатели въ западната литература; нѣма да ви припомнявамъ това, което и днесъ е твърде печално; но въ грѣцката република, предъ факта на тази болестъ, така голѣма, между другитѣ мѣроприятия има единъ специаленъ декретъ-законъ до сежно обнародването на сведения по подвизитѣ на раз-

бойниците и крадцитѣ. Тамъ е забранено вече вестниците да се занимаватъ съ разбойниците и съ крадцитѣ и, ако се занимаватъ, налага имъ се затворъ и глоба. Може би ще трѣбва да се допълни и нашето законодателство въ това отношение, защото нѣма съмнение, че Дочо Узуновъ не би ималъ това значение, което му се отдаде, ако нашата преса знаеше да се самообладава, да не кажа дори, ако нашата преса бѣше подъ единъ режимъ, наложенъ отъ нуждата за разумното и целесъобразно преследване на разбойничеството.

По тази банда и нейнитѣ три акции — при с. Гложене, на шосето Севлиево—Сухиндолъ и при с. Бокиловци — ми се отправиха две питання: едното отъ г. Харизановъ, другото отъ г. Пастуховъ. Г. Георги Марковъ пѣкъ счете за свой дългъ — по какви съображения, не зная — да внесе едно предложение за анкетиране дейността на полицията. Това последното азъ го вземамъ по-скоро като проява, за да се отхвърли обвинението противъ г. Маркова или неговитѣ другари за нѣкакво общо съ тия бандити, отколкото за сериозно.

Г. Марковъ (з. в): Какъ да не е сериозно? То бѣше сложено на дневенъ редъ.

И. п. Янчевъ (з. в): (Къмъ министъръ-председателя) Ние ще обвиняваме вече! (Възражения отъ говориститѣ)

Х. Силяновъ (д. сг): Ти ще обвинявашъ! (Глъчка)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Чакайте, г-да! (Къмъ земледѣлцитѣ) Азъ не ви знамъ, кои сте тукъ. Но г. Димитъръ Гичевъ тукъ ли е?

Отъ земледѣлцитѣ: Нѣма го.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нека бѣже тѣй тука, па тогава ще видимъ кой кого ще обвинява. За другитѣ не зная, но за Димитъръ Гичевъ зная.

Г. Марковъ (з. в): Какво знаете?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какво ли зная, г. Марковъ? Азъ ще Ви повикамъ частно и ще Ви съобща.

Отъ земледѣлцитѣ: А-а-а! (Възражения отъ говориститѣ)

Г. Марковъ: (з. в): Не частно, а тукъ кажете!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, да — частно. Защото, г. г. народни представители, азъ съмъ длъженъ да пазя интереси много по-голѣми, отколкото онѣзи, които увреждатъ едни бандити.

Г. Марковъ (з. в): Туй не показва още, че сте правъ.

П. Миповъ (з. в): Само инсинуации да не сѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣмамъ нужда отъ инсинуации. Не е нѣщо мое, за да имамъ нужда да правя инсинуации. Г. Миновъ! Азъ, виждате, не давамъ ухо на тѣзи нѣща.

Относно тия питання и това предложение, азъ дочакахъ дебатитъ по отговора на тронното слово, за да ги изчерпя. И, наистина, каквото имаше да се каже по тѣхъ, се каза. Повече отъ туй, което ви съобщавамъ азъ, не мога да ви предамъ. Обаче, заявявамъ ви едно: че българското правителство, ако не бърза, то не забравя. То ще потърси отдето трѣбва да стане предаването на ония, които вършатъ разбойничество у насъ, както самото то е предавало на всички наши сѣседни всички разбойници, които тѣ сѣ посочвали за такива.

Вторъ единъ печаленъ фактъ отъ редицата на всички така характеризирани прояви на времето, въ което живѣемъ, е самоубийството — така ще го нарека азъ — което вършатъ помежду си хора, предадени на нѣкакъвъ идеалъ или, по-право, на хора, служили нѣкога на единъ идеалъ, но които сега, въ борбитѣ помежду си служатъ си съ една тактика не само отживѣла времето си, но съ една тактика пакостна — не само престѣпна, а и пакостна.

Г. г. народни представители! Една политическа глупостъ, свързана съ престѣпление, е много по-голѣма, отколкото едно обикновено престѣпление. Българското обществено мнение отъ всички страни свършено оправдателно се възмути, когато почнаха да се нияжатъ проявитѣ на тази самоизтрѣбителна борба. То се възмути не само отъ резултатитѣ на тази самоизтрѣбителна война, но то

има основание да се възмути и отъ безогледността на тия действия, дори и когато не сж насочени едни срещу други.

Тукъ се прави укоръ на полицията, че тя не била открила ни едно престъпление. Г. г. народни представители! Върно е, че всички престъпления не се откриха за полицията. А защо не можах да се открият всички? Достатъчно е човѣкъ да чуеше речитъ на всички господа тукъ, за да разбере, колко мъчно е, при това разбираше, всичкитъ подобни престъпления да се открият. Но полицията е убедена, че тя откри известни престъпления. Обаче тѣзи престъпления не намѣриха своето наказание. Азъ не мога да обвинявамъ сѣднитъ: сѣдната сѣди по това, което може да се докаже предъ него. Азъ имахъ единъ личенъ споръ за едни уловени; по моето убеждение тѣ бѣха виновнитъ. Мене се отговори: „Ако сѣдната имаше вашитъ разбирания, той можеше да приложи санкциитъ на закона спрямо тѣхъ като убийци, но за сѣдната трѣбватъ по-други доказателства“. Тѣзи по-други доказателства много мъчно се намиратъ. Азъ съмъ слушалъ отъ бележити хора въ нашето правно дѣло, че за престъпления не отъ тоя родъ, а за престъпления дори обикновени, вулгарни, мъчно се е добирало до истината, ако понѣкога не се е намиралъ нѣкой, който да послужи на прокурора — да послужи разбирамъ съ нежелателни действия. Тѣй е. Това е истината.

Но обичамъ да вървамъ, че тия самоубийства, тази самоизтрѣбителна война е или свършена, или ще се свърши. Затуй защото сж начинитъ, съ които се действува, не само е произнесена присѣдата на общественото мнение, която присѣда, безспорно, улеснява задачата на властта, но и порицанието, и отвращението, и съмнение нѣма, разтлението и унищожаването и на туй дори, въ името на което се води тая борба.

Азъ се ползувамъ отъ случая, г. г. народни представители, да припомня тукъ следното: колкото и печални да сж тия самоубийства, тия самоизтрѣбления, за мене много по-пакостни сж действията отъ тоя родъ, насочени срещу когото и да е извънъ нашитъ граници. И съмъ длъженъ да заявя, че подобнитъ действия нито сж търпѣли, нито ще се търпятъ. И въ това отношение нека всѣки български гражданинъ да има съзнанието, че върши една услуга на българската държава днесъ, на българската национална кауза, когато ще възпрепятствува, съ каквото може, на тоя начинъ на действие, на една никога добро не донесла тактика, на една тактика, по всичко днесъ явно доказана пакостна, гибелна за нашата страна. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Това бѣха силнитъ аргументи на ораторитъ за обществената несигурностъ.

Нѣмамъ ли право сега азъ да обърна листото и да кажа, че обществената сигурностъ днесъ е тѣй здрава, че въ нашата столица свободно добиватъ проява всички разбирания, всички политически партии: тукъ се свикватъ конгреси многолюдни, тукъ станаха манифестации и т. н., безъ да може нѣкой да се оплаче?

Х. Калайджиевъ (раб): Не е върно, г. министре!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: За кого не е върно? Азъ казахъ, че за комуниститъ не е върно.

Х. Калайджиевъ (раб): И за Комунистическата партия не сте прави, но мистѣта ми е за работническитъ организации.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: За комуниститъ не е върно. Вие познавате ли тази брошура „Долу рѣцетъ на пролетарския авангардъ“? (Показва я) Познавате ли я?

Министъръ В. Молловъ: Познава я.

Х. Калайджиевъ (раб): Какво отъ това?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А, „какво отъ това“! Г. Калайджиевъ! Отъ дветъ едно. Когато вие си служите съ насилнически срѣдства, въ връзка съ чужди държави, подпомагани отъ тѣхъ, да действувате противъ своята собствена държава, позволете ми да Ви кажа, че тази държава е въ правото си не, а е длъжна да защитава себе си, и ние туй вършимъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Х. Калайджиевъ (раб): Това е инсинуация.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ една отъ днешнитъ телеграми се съобщава, че тамъ, въ Манджурия, съветски войски сж нахлули не знамъ въ коя мѣстностъ.

където имало каменоважглени мини, и 300 и толкова човѣка работници, които сж били вътре въ мината, когато сж рекли да излѣзатъ, всички руси, които сж имали китайски паспортъ, до единъ сж били застреляни. Разбирате ли това!

Отъ сговориститъ: Позоръ!

Х. Калайджиевъ (раб): Какво газите като конь презъ турски гробища? Докажете това, което твърдите!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ казвамъ това, което е истината. Вие кажете друго: ще има ли още българи, които да бждатъ толкозъ самозабравили се, ако по идея сж били . . .

Х. Калайджиевъ (раб): Такива българи нѣма, обаче има българи, които искатъ да разсипятъ други българи въ името на капиталистическата диктатура.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: . . . толкова жестоки спрямо своята родина, щото да търсятъ гостоприемство въ една такава държава? Вие знаете много добре, че напоследѣкъ се събужда съзнанието у не малцина измежду тѣхъ. Азъ зная такива, които сж бѣгали презъ 3—4 държави, докато се добератъ до насъ. Зная печални истории, които заслужаватъ да бждатъ разгледани отъ онѣзи, които творятъ епопеи и романи — зная ги. Тѣ сж много печални, но тѣ сж утешителни въ едно: че въ края на краищата измежду заблуденитъ все настѣпва моментъ, когато тѣ се съвзематъ и не забравятъ, че сж българи. Има ги и такива. Ние тукъ вършимъ всичко възможно да събудимъ това съзнание. Но има и престѣпни типове, които по природата си не могатъ да свършатъ другоаче, освенъ като вулгарни престѣпници, макаръ да сж облѣкли дрехата на нѣкакви политически деятели.

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ ще Ви кажа, че никога нѣма да успѣете да направите работницитъ фашисти. Както не успѣхте да направите това отъ 6 години досега, така нѣма да успѣете и сега.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Въ връзка съ въпроса за обществената сигурностъ единъ отъ ораторитъ повдигна единъ много умѣстенъ въпросъ, който за Демократическия сговоръ, и като управление, и като партия, е разрешенъ, но който отъ други партийни групировки, отъ други партии се разбира иначе. Думата ми е за институцията полиция. Моятъ предшественикъ на Вътрешното министерство, г. Русевъ, създаде закона за администрацията и полицията. Болниятъ отъ дълги години въпросъ за поставянето полицията на самостоятелна нога съ този законъ биде разрешенъ. Като казвамъ на самостоятелна нога, разбирамъ, че полицията не е повсемѣстно въ рѣцетъ само на административнитъ власти, а тя е едно централно учреждение бездѣлщо и действущо чрезъ всички административни власти, когато дотрѣбва. На това отгоре тя е едно учреждение, което има предназначението да пази живота, имота и честта на българския гражданинъ, безъ разлика на партия. И въпрѣки всичкитъ политически борби, можемъ каза, че всички политически партии, освенъ ония, които сж обявени отъ закона за защита на държавата като не-сѣществувачи, се ползуватъ отъ закрилата на това учреждение. Азъ зная, че то не е усъвършенствувано, азъ зная, че, вследствие на доскорошнитъ борби, въ него нѣма и онова, което е по-сѣщественото: съзнанието и навикътъ у самата властъ и нейнитъ органи действително да отговарятъ на своето предназначение, но азъ се питамъ: ако се изпълни мѣтата на тия или ония да замѣстятъ управлението на Демократическия сговоръ, по своитъ разбирания тѣ какъ ще постѣпятъ спрямо тази институция? Азъ управлявамъ 4 години. Разни приказки се носятъ, обаче азъ не съмъ уволнилъ ни одного, безъ той прѣко да бжде провиненъ по службата си. Като зная разбиранията на известни партии, азъ се питамъ: ще задържатъ ли тѣ това добро начало, ще го усъвършенствуваатъ ли, щото ние наистина да имаме една полиция, която да гарантира живота, имота и честта на българското гражданство и която да не изпада като орѣдие на дребния партизанлъкъ?

(Председателското мѣсто се заема отъ председатели)

И ако азъ съ лекота не казвамъ: назначавамъ или уволнявамъ нѣкого само затова, че се е чуло, че еди-кой-си тамъ нѣкъде е направилъ нѣщо, скоро да се махне и да дойде другъ, една отъ причинитъ е и тази: да мога все повече и повече да вкорена убеждението у нашия полицай, че той служи на българската държава, а не на личнитъ разпореждания на одного или на друго.

П. Анастасовъ (с. д): Племената не позволяват да уволюват. Ако уволните народняк, ще се разбунтува народняшкото племе. Ако уволните демократ, демократическото племе ще се разбунтува. Не смъете сума пристажи да уволните.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Говори се за изборитъ. Азъ не чуехъ оплаквания по тия избори. Г. Марковъ изнесе нѣкои оплаквания само за една околия. Неотговарящи, обаче, на истината. Нѣкой му билъ съобщилъ това! Я си спомнете преди години какво бѣше! Ами народътъ върви съ Демократическия сговоръ. (Оживление всрѣдъ лѣвицата)

Г. Марковъ (з. в): Който не върви съ него, тежко му!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Защо върви?

Г. Марковъ (з. в): Защото много е теглитъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ Ви питамъ: коя е оная причина, която ви държи разглюбени? Да! Азъ си спомнямъ единъ разговоръ на трима наши държавници отъ различни партии съ единъ провинциалистъ. — Управлението лошо, страшно лошо, нетърпимо. Провинциалистътъ имъ казва: „Ами като е толкова лошо, защо не се обедините? Значи не е толкова лошо, щомъ не се обединявате. То, ако бѣше така лошо, вие щѣхте да се обедините, щѣхте да забравите многото ваши дребни разправии“. (Продължителни ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) То е добро и затуй вие не можете да се обедините. Вие гледате нѣкакъ Демократическия сговоръ да дерайлира, за да можете да намѣрите факти противъ него, но не можете. И затуй вие сте се впуснали въ друга посока — нѣма ли нѣкакъвъ хъръ-мъръ нѣкъде въ Демократическия сговоръ. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ) Увѣрявамъ ви, г-да, че тѣзи, които така мислятъ, забравятъ она циментъ, който е свързалъ хората отъ племената ли, отъ партиитѣ ли, и т. н. въ Демократическия сговоръ — дълбокото съзнание, че трѣбва да се служи на отечеството въ тѣзи неблагоприятни времена, че когато трѣбва да се решаватъ въпроси тѣй сѣдобоносни, всѣки единъ трѣбва да изпълни дълга си и че никой не трѣбва да търси възнаграждение за труда си въ партията. Това е то. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) И докогато Демократическия сговоръ тѣй разбира своето поведение, той е неатакуемъ. (Оживление)

Г. г. народни представители! Засегна се и другъ единъ въпросъ — кредитната криза. Около тази кредитна криза се водилъ най-голямъ споръ. Има ли кредитна криза? Безспорно, има. Въ какво се изразява тя? Изразява се въ това, че ония, които опериратъ съ кредитъ, които като търговци или като индустриалци си служатъ съ кредитъ, се намиратъ въ едно стѣснено, критическо положение. Защо това? По чия вина е това? Веднага съвсемъ неоснователно всичко това се обобщава въ невѣрното заключение: „Народната банка съ реформата, която стана въ нея, е причина за кредитната криза“.

Г. г. народни представители! Да прегледаме, въ каквъ се е изразила тая промѣна въ Народната банка и каква е нейната вина досежно тази кредитна криза. Предположението е, значи, че Народната банка е спѣвала кредитирането на своитѣ клиенти. Е добре, Народната банка има два вида клиенти: единитѣ сѣ банкови учреждения като нея, чрезъ които търговци и индустриалци сконтирватъ своитѣ полици, и другитѣ сѣ търговци и индустриалци, които направо се отнасятъ къмъ Народната банка. Безспорно, по отношение на вторитѣ Народната банка, споредъ своя законъ има една тенденция да намалява кредитирането, но тя не го е намалила. Тенденцията е да намалява и тя е основателна. Азъ нѣма защо сега да се впускамъ да разглеждамъ този въпросъ, който съевременно, когато се разглеждаха протоколитѣ на Обществото на народитѣ, когато се гласува законътъ за Народната банка, се тѣй детайлно разглежда! Не можете вие да имате една емиссионна банка, една банка, която трѣбва да гарантира стойността на монетата, ако тя не е една ликвидна банка. Какво ще каже това? — Ако тя не е въ положение въ всѣки моментъ тѣзи милиарди лева въ банкноти веднага да ги посрѣща и да ги позлатява. А за да бѣде ликвидна, тя не може своитѣ срѣдства — капитали, резерви и влогове, и пр. и пр. — нито да ги имобилизира въ сгради, нито да участвува въ фабрики или каквито и да е други производства, нито въ безрезервно кредитиране на индустриални къщи, нито въ ипотеки, нито дори въ варагантъ, а тя трѣбва да има едни помощници, другитѣ банки, които съ своитѣ срѣдства да извършватъ тази служба — банката винаги да бѣде въ положение на ликвидностъ.

Когато се получи депеша, че еди-къде-си българскиятъ левъ се е подбилъ, веднага да казва: „Купувамъ български левове, колкото можете да ми дадете“, за да гарантира стабилността на монетата. Това е принципъ за оны, който иска да разбере, що е банката и що е емиссионна банка. Всичко друго е погрѣшно разбиране.

Е добре, въпрѣки всичко това, кому е спѣнала тя кредитъ? Да проследимъ годишния балансъ на Народната банка. На 31 декемврий 1928 г. тя има активъ: мѣнителници и записи на заповѣдъ, търговски записи и ефекти — 588 милиона лева кръгло; на 31 януарий 1929 г. — следния месецъ — мѣнителници и записи на заповѣдъ — 620 милиона лева; на 28 февруарий мѣнителници и записи — 675 милиона лева; на 31 мартъ мѣнителници и записи — 793 милиона лева.

Г. Т. Поповъ (д. сг): За прѣкия кредитъ кажете!

Министър-председател А. Ляпчевъ: И за прѣкия кредитъ ще кажа. И той не е намаленъ. На 30 априлъ банката има мѣнителници и записи на заповѣдъ — 892 милиона лева; на 31 май мѣнителници и записи на заповѣдъ, търговски записи и ефекти — 950 милиона лева кръгло; на 30 юний мѣнителници и записи на заповѣдъ, търговски записи и ефекти — 1 милиардъ и 20 милиона лева; на 31 юлий мѣнителници и записи на заповѣдъ, търговски записи — 1 милиардъ и 2 милиона лева; на 31 августъ — 1 милиардъ и 14 милиона лева; на 30 септемврий — 1 милиардъ и 55 милиона, на 31 октомврий мѣнителници и записи на заповѣдъ, търговски записи — 1 милиардъ и 179 милиона; на 15 ноемврий мѣнителници и записи на заповѣдъ, търговски записи — 1 милиардъ и 148 милиона. Къде има тукъ намаление на кредита? Но има друго едно перо.

Г. Т. Поповъ (д. сг): (Възразява нѣщо)

Министър-председател А. Ляпчевъ: Чакайте, г. Поповъ! Народната банка не е намалила кредититѣ си. Народната банка има остатъци за кредитиране на всевъзможни крупни индустриалци и търговци. Сигурно ще има такива и за въ бѣдеще, въ които влизатъ и кредитиранията срещу залози или срещу поръчителство. Тѣ сѣ въ актива, точка шеста, платими въ левове 701 милиона на 31 декемврий 1928 г. Ще видите, че и тукъ нѣма намаление. На 31 януарий 1929 г. кредититѣ сѣ били 725 милиона лева; на 28 февруарий — 702 милиона; на 31 мартъ — 691 милиона лева.

К. п. Цвѣтковъ (д): Значи, намаляватъ се.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Съ 10 милиона лева.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Ще обясня тая работа.

На 30 априлъ кредититѣ сѣ били 579 милиона лева; на 31 май — 573 милиона лева; на 30 юний — 614 милиона лева; на 31 юлий — 534 милиона лева; на 31 августъ — 518 милиона лева; на 30 септемврий — 559 милиона лева; на 31 октомврий — 540 милиона лева; на 15 ноемврий — 504 милиона лева.

К. Томовъ (з): Банката е могла да събере 200 милиона лева.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Това е за кредитирането отъ страна на Народната банка. Първитѣ цифри, които ви прочетохъ, показватъ кредитирането пакъ на търговци и индустриалци, само че чрезъ реесконтъ — полицитѣ имъ, споредъ новитѣ нареждания на закона, минаватъ презъ частнитѣ банки.

К. Томовъ (з): Презъ частнитѣ банки.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Така е и така трѣбва да бѣде.

Д. Гичевъ (з): Въ Народната банка се влиза презъ Франко-Белжъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Чакай, г. Гичевъ, ти друга работа разбирашъ; тая работа не я разбирашъ. (Смѣхъ)

Д. Гичевъ (з. в): Това е фактъ за Народната банка.

Т. Христовъ (д. сг): Твоята полица е въ чешка валута.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Този кредитъ, който върви отъ 588 милиона лева на 1 милиардъ и 200 милиона — съ 600 милиона повече — чрезъ банките е даденъ пакъ на търговците и индустриалците, само че чрезъ реесконтъ, а вториятъ кредитъ, който намалява отъ 700 милиона на 504 милиона — съ 200 милиона по-малко — е кредитъ пакъ на търговците и индустриалците.

К. Томовъ (з): Даденъ е по-рано, а сега постепенно-по-степенно го ликвидирате.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Така е, защото иначе не може да бъде. Защото постепенно-по-степенно тия хора трѣбва да си намѣрятъ банки, чрезъ които ще си обслужватъ. Тѣ си ги иматъ. Тукъ сега има единъ кардиналенъ въпросъ, по който много се говори и личи си, че още трѣбва да се говори.

К. Маноловъ (зан): За съжаление, частните банки не следватъ примѣра на Българската народна банка относно ликвидацията на пласментите си.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Въ началото на съществуването на нашата държава се образува една банка, която бѣше и ковчежникъ на държавата и кредитораздавачъ за всички видове кредити и за ипотеки, и за търговия, и за индустрия, и за предприемачи, и за варанти, и за какво ли не. Днесъ ние имаме държавни банки: Земледѣлска, Кооперативна, Интернационална. Ако вие сте възхитени отъ тоя видъ кредитъ, за който вика г. Георги Поповъ, за прѣкото кредитиране отъ държавните банки, тогава трѣбва да бъдете много доволни отъ Интернационалната банка, която, изглежда, е била доста широка въ своите кредити. Ние имаме частни банки, които сѣ създадени отъ самите индустриалци. Ами че тукъ, въ София, има български, не чужди банки, които сѣ създадени отъ индустриалците, които сѣ въ връзка съ най-големите индустриални предприятия. Има ли нужда да ги изброявамъ? Азъ бихъ посочилъ на първо мѣсто най-големата и солидна частна българска банка — Българската търговска банка. Азъ не зная точно, но съмъ сигуренъ, че, ако ѝ погледнете работитѣ, вие ще видите, какво, ако не повече, то половината отъ капиталитѣ ѝ сѣ въ предприятия, въ мининдустрия и т. н. Така работятъ и другите български банки. Българска банка, Индустриална банка сѣ създадени отъ индустриалци. Тѣ си служатъ чрезъ тѣхъ. Така е. Прогресътъ е въ диференциацията. Не може едно учреждение днесъ да обслужва всичките тия видове кредити. Нищо страшно въ това нѣма. Никакви спънки нѣма. Нѣма намаление на кредитирането отъ частните банки; частните банки не сѣ намалили кредита.

Т. Кожухаровъ (л. сг): Новъ не даватъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ тукъ имамъ една таблица на банките въ България. Пласментътъ на голѣмите софийски банки е билъ: 2 милиарда и 296 милиона лева презъ 1926 г.; презъ 1927 г. — 3 милиарда 400 милиона лева; презъ 1928 г. — 4 милиарда 200 милиона лева; на 30 септември 1929 г. — 5 милиарда. Какво намаление има тукъ на кредита?

Да дойдемъ до другите, по-малките софийски банки. Тѣхниятъ пласментъ е билъ: 819 милиона лева презъ 1926 г.; 929 милиона лева презъ 1927 г.; 1 милиардъ 268 милиона лева презъ 1928 г. За останалото време презъ текущата година нѣмамъ сведения, защото не сѣ събрали, обаче единъ е фактътъ, че всичките банки заедно съ тия, които ще ви изброя, иматъ увеличени пласменти.

Пласментътъ на популярните банки постоянно расте така: 828 милиона лева презъ 1926 г.; 1 милиардъ 44 милиона лева презъ 1927 г.; 1 милиардъ 429 милиона лева презъ 1928 г.; 1 милиардъ 826 милиона на 30 юний 1929 г.; за септември нѣмамъ сведения.

Пласментътъ на Общия съюзъ на българските земледѣлски кооперации е следниятъ: 353 милиона презъ 1926 г.; 405 милиона презъ 1927 г.; 486 милиона презъ 1928 г.

Българската централна кооперативна банка има пласменти: презъ 1926 г. — 284 милиона; презъ 1927 г. — 289 милиона; презъ 1928 г. — 372 милиона; на 30 юний 1929 г. — 466 милиона; на 30 септември 1929 г. — 518 милиона.

Земледѣлската банка има пласменти: презъ 1926 г. — 2 милиарда 35 милиона; презъ 1927 г. — 2 милиарда 450 милиона; презъ 1928 г. — 3 милиарда; на 30 юний 1929 г. — 3 милиарда 790 милиона кредитъ; на 30 септември — 4 ми-

лиарда 67 милиона, а сега ми каззха, че били къмъ 5 милиарда.

Гдѣ е стѣснението на кредита?

Българска народна банка. Събрани всички нейни пласменти наедно, даватъ: за 1926 г. — 885 милиона лева; за 1927 г. — 902 милиона лева; за 1928 г. — 1 милиардъ 288 милиона; на 30 юний 1929 г. — 1 милиардъ 634 милиона; на 30 септември 1929 г. — 1 милиардъ 613 милиона.

Ако направимъ единъ сборъ на всичките тия пласменти, ще намѣримъ, че всичките тия банки сѣ пласирали всичко: презъ 1926 г. 8 милиарда 963 милиона; презъ 1927 г. — 10 милиарда 121 милиона; презъ 1928 г. — 13 милиарда 35 милиона; на 30 септември 1929 г. — къмъ 16 милиарда.

Това увеличение на кредита за деветъ месеца съ 3 милиарда лева, както забелязвате, не е отъ Народната банка, а е отъ Земледѣлската банка и отъ популярните банки, а най-много отъ частните банки. Тѣ сѣ кредитирали най-много, може да се каже прѣкомѣрно, и тая е една отъ причините за кризата. Кризата се дължи не на липсата на кредитъ, а на многото даденъ кредитъ. Това е първото нѣщо, което трѣбва да се знае. Вината за това не е на Българската народна банка. Това е поради стопанското развѣтие на страната. Какъ ще кажемъ, че популярните банки сѣ намалили пласменти си, когато тѣ сѣ го удвоили? Какъ ще кажемъ това за Земледѣлската банка? Вината не е и у частните банки, защото тѣ сѣ разчитали на една по-добра конюнктура — надѣвали сѣ се, че страната ще може да поеме много повече стоки, много повече фабрикати. А какво се оказва?

Министъръ А. Буровъ: Непредвидлива лакомия!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Грѣшката, ако тукъ има такава, е въ непредвидливостта преди всичко на ония, които сѣ вземали кредита — индустриалци и търговци. Сметкаващо вината обстоятелство — ако може да имъ се счете това за вина — е неблагоприятната реколта отъ зимищата. Е добре, но съмнително е, дали това може да бъде сметкаващо вината обстоятелство, защото още въ началото на 1929 г. бѣше известно, че половината отъ нашите зими посѣви бѣха измръзнали и унищожени. Развива се и индустрия и търговия усилено. Доказателство за това е силниятъ вносъ както на материали за нашата индустрия, сурови или полуфабрикати, така сѣщо и на готови стоки за нашата търговия. Вносътъ е засиленъ Индустриалецътъ, и търговецътъ, и занаятчията сигурно сѣ гледали, колкото се може повече стоки да продадатъ; и ще ги продадатъ, щомъ като ги иматъ. Но на всичко има граница. Българскиятъ консоматоръ не може да погълне тия стоки.

Нѣкой отъ лѣвницата: Кажете нѣщо и за стопанската криза.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ ще дойда и до стопанската криза. Сега говоря за кредитната криза. Оказа се, че българскиятъ консоматоръ не може да погълне тия стоки. Дойде есенята, дойде моментътъ, когато трѣбваше г. г. търговците и индустриалците да продадатъ стоките си, за да взематъ пари, и когато други два факта се явиха, които упражниха влияние и върху частните банки. Българскиятъ консоматоръ не може да погълне тия стоки, защото нѣмъ възможностъ да продаде презъ августъ, септември и октомври зърнени храни, защото ги нѣмъ. Внасятъ се зърнени храни. Ще се спра на този въпросъ. Пари не дойдоха срещу износа на зърнени храни, както трѣбваше да дойдатъ близо къмъ милиардъ лева. Ако бѣха дошли тия пари, положението щѣше да бъде по-друго; но тѣ не дойдоха. Безспорно, отъ това се яви едно стѣснение на пазара.

Казахъ, че други два факта се явиха, които наложиха на частните банки да бъдатъ предпазливи. Въ какъвъ смисълъ? — Не да притискатъ, да си събиратъ паритѣ, но да не увеличаватъ кредитирането. Това е истинското положение днесъ. Кои сѣ тѣзи два факта? Първо, въ цѣлия свѣтъ има една голѣма парична криза. Хора, които познаватъ работитѣ, чужденци, които не живѣятъ тукъ, а които бѣха дошли да анкетиратъ и си отидоха, предъ менъ сѣ правили следните изявления: вие нѣмате понятие, какво става въ Будапеща, Виена, Берлинъ, даже Цюрихъ, даже Парижъ — да не говоримъ за Ню-Йоркъ — навсѣкжде. Това застава всички чужди банки да стѣгатъ, защото и тѣ сѣ подъ заповѣдта на други. Другиятъ фактъ е сезоненъ. Всѣка една банка къмъ м. декември, когато ще си приготви годишния балансъ, желае да покаже въ своя активъ и пасивъ едно положение такова, щото тя да бъде

ликвидна — защото и тя има да дължи на други. Всъщност иска да се запаси през това време с повече сръдства. Преди видя на всичко това, съмнение нѣма, че има едно състояние на кредитирането.

Какво да се прави?

Г. г. народни представители! Г. министърът на финансите не бѣше тук и аз трѣбваше да се справямъ. Ще ми позволите да не бѣда добрият кметъ и да правя комплименти на г. г. търговците и индустриалците. Нека бѣда лошъ, нека бѣда онзи, който е длъженъ да имъ обърне внимание на грѣшките. Освенъ констатираната лакомия и непредвидливостъ, у тяхъ се отбеляза едно стремление, което тѣ нѣматъ, но имъ се приписва: да ликвидиратъ не по редовенъ начинъ. Това е най-страшното. Ако българскиятъ търговецъ съумѣе въ тази криза — която е нѣщо обикновено — да устои здравъ, да запази доверието къмъ себе си съ честта и съ порядъчността си, увѣрявамъ ви, г. г. народни представители, че той ще си открие още по-големи кредити. Стига разумно да може да ги използва — тамъ е въпросътъ.

Но питатъ ни: какво правите вие? Каквото можемъ, правимъ, и пакъ ще го правимъ — въздействуваме. Народната банка, когато отпуска тѣзи реесконтъ, не е безучастна; тя все има едно морално влияние.

По отношение на протестиранитѣ полици ние не сме въ това положение, както нѣкои си го представятъ. Ето видения за протестиранитѣ полици въ България Въ 1926 г. сж протестиранъ 152.849 полици на сума 1.348.000.000 л.; въ 1927 г. — 146.207 полици на сума 1.160.000.000 л.; въ 1928 г. — 149.000 полици на сума 1.020.000.000 л.; и въ 1929 г. — 161.446 полици на сума 1.186.000.000 л. Цифритѣ за 1929 г. спрямо оборота, спрямо кредита, който се е раздалъ презъ 1926, 1927 и 1928 г., сж много и много намалѣли. Това е то истинското положение.

При тия факти, какъ може отъ тази трибуна да се говори съ патосъ? България пропада, криза ужасна, правителството е небрежно! Че какво трѣбва да прави правителството? Да отвори каситѣ на Българската народна банка и безразборно да дава? Ами че тогава сръдствата на Българската народна банка нѣма да стигнатъ за два дни! Да докараме и Banque de France, и тя ще се изтощи!

Но казватъ: вие продавате имотитѣ на земледѣлцитѣ! Земледѣлската банка била обявила, че продава имотитѣ на еди-кой си земледѣлецъ. Г. г. народни представители! Недейте се шегува съ този сериозенъ въпросъ. Земледѣлската банка не продава имотитѣ на земледѣлцитѣ, но Земледѣлската банка е длъжна...

В. Драгановъ (з. в): Обявила ги е само на проданъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Ще видимъ какво прави Земледѣлската банка.

Министъръ В. Молловъ: (Къмъ В. Драгановъ) Колко сте излязи на Земледѣлската банка? Това да видимъ!

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Земледѣлската банка е длъжна да бѣде внимателна. Азъ бихъ могълъ да ви прочета цели списъци на длъжници, отъ които вие ще се възмутите не отъ това, че Земледѣлската банка е обявила на проданъ имотитѣ имъ, а отъ длъжниците, които сж вземали паритѣ. Взели пари — държатъ ги 3—4—5 години безъ да сж изплатили! Длъжникъ, който има 150—160 декара имотъ, заложилъ посѣви, заложилъ волове, вземалъ пари отъ Земледѣлската банка и не си промѣнява записа! Бива ли тия работи да ставатъ? Какъ така безразборно ще викаме? Недейте крещя! Всѣки искренъ приятелъ на българския гражданинъ трѣбва да иска отъ Земледѣлската банка да бѣде изправна, да си търси паритѣ отъ този, комуто ги е дала, защото иначе всичкитѣ й сръдства ще бѣдатъ изядени. Българскиятъ селянинъ мѣчно плаща, но, за щастие, той все плаща. Българската земледѣлска банка е водила тази политика: да приучва земледѣлцитѣ къмъ изправностъ, да ги подпомага, да имъ прави отсрочки, но не да ги екзекутира. Но може да стане нужда нѣкъде да се екзекутира. Тогава ще трѣбва да се гледа въ конкретния случай, защо това е извършено, а не да се сѣди така топтанъ и да се вадятъ заключения, които сж не само погрѣшни, но, които, като се тръбни всрѣдъ народа, че народното представителство е противъ Земледѣлската банка, защото тя иска отъ онѣзи, които й дължатъ, да бѣдатъ изправни, поощряватъ разточителството не, а обществения грабежъ.

Г. г. народни представители! Бѣдете внимателни по отношение на онова, което приказвате.

П. Анастасовъ (с. д): (Възразява)

Т. Кожухаровъ (д. сг): (Къмъ П. Анастасовъ) А-бе Петре! Кажы едно царство въ свѣта, кждето има банки, които давагъ пари, но да не ги искатъ назадъ! Всички ще се преселимъ тамъ да живѣемъ! (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ) Какъ може една банка да не си иска паритѣ?!

П. Анастасовъ (с. д): Вие натрапвате на хората земледѣлски машини, а угре ще имъ продавате добитѣка за дългъ срещу тяхъ и тѣ нѣма тогава що да впрѣгатъ въ тия машини. Хората нѣматъ пари за гербови марки, за да си подновятъ записитѣ. Ти получаваши пари отъ „Слово“, „Свободна речъ“, „Демократически сговоръ“ и тебе ти е леко!

Т. Кожухаровъ (д. сг): Петре! Сега приказваме тукъ сериозни работи! Това е Парламентъ, не е лудница! Ти като народенъ представителъ, още повече социалистъ, не трѣбва да правиши демагогия, защото нѣма по-голема демагогия отъ тая: отъ депутатскитѣ банки въ Народното събрание да се проповѣда, че ако се взематъ пари отъ държавнитѣ банки, не бива да се връщатъ. Такова нѣщо нѣма и въ Англия, кждето управлява Макдоналдъ, нѣма го и въ Германия, кждето сѣщо има социалисти въ властта. И на тебе, като добъръ социалистъ, не ти прилича да говориши така. Не може отъ банкитѣ въ Народното събрание да се насажда демагогия, да се деморализира народа. Който е получилъ пари, рано или късно ще ги връща. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

П. Анастасовъ (с. д.): Никой не проповѣда да не се плащатъ задълженията, напротивъ, ние искаме само а бѣдатъ изчакани тия хора, а не да имъ продаватъ овцетѣ. Понеже сега произведенитѣ имъ нѣматъ цена, тѣ сж заставени да продаватъ царевната на безценица.

Т. Кожухаровъ (д. сг): А ти тамъ да не смѣешъ да оскърбявашъ и да ми гледаши частнитѣ смѣтки, отъ кжде получавамъ азъ пари! Тѣзи смѣтки азъ съ тебе нѣма да ги гледамъ тукъ въ тази зала, защото я уважавамъ, а вънъ, въ кулоаритѣ. Тамъ, вънъ въ кулоаритѣ, съ тебе, бай Петре, ще си разправимъ смѣткитѣ. Само че ти ще избѣгашъ, защото винаги бѣгашъ! Тамъ, вънъ, ела да се разправимъ, кой отъ кжде получава пари, но да не бѣгашъ! Ела, заповѣдай вънъ!

П. Анастасовъ (с. д.): Открито кажи: не е ли истина, че получаваши пари отъ три мѣста?

Т. Кожухаровъ (д. сг): Единъ пътъ решихме да станемъ съюзници съ васъ, а ти разваляши приятелството!

П. Анастасовъ (с. д.): Ти по-рано бѣше коректоръ и получаваши две хиляди лева месечно, а сега получаваши отъ много мѣста.

Т. Стойковъ (д. сг): (Сочи П. Анастасовъ) Не може да избѣже саханитѣ на нѣкоя кооперация, затова реве! (Смѣхъ)

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Има една банка, която се много атакува: това е Ипотекарната банка, за която се каза, че нищо не е направила. Е добре, да видимъ какво не е направила и какво е направила.

В. Драгановъ (з. в): Г. министре! Ипотекарната банка нанася пакостъ на земледѣлцитѣ, защото, вземайки частъ отъ сръдствата си отъ Земледѣлската банка, намалява кредита, който Земледѣлската банка отпуска на селянитѣ.

Отъ сговориститѣ: Бре-е-ей! (Смѣхъ)

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Преди всичко нашиятъ ипотекаренъ кредитъ се извършва отъ Земледѣлската банка; той и сега продължава. До 31 декемврий 1928 година Земледѣлската банка е дала срещу ипотекы 196.000.000 л. Тази гдина, презъ м. м. януарий, февруарий, мартъ, априлъ, май, юний, юлий, августъ, септемврий, октомврий, тя постоянно е увеличавала заемитѣ срещу ипотекы и сумата на тия последнитѣ, отъ 196.000.000 л. на 31 декемврий 1928 г., сега, на 31 октомврий 1929 г., е станала 375.000.000 л. (Възражение отъ земледѣлцитѣ)

М. Дочевъ (д. сг): Цитиратъ ви се цифри, че се увеличаватъ ипотекитѣ. Внимавайте!

Министър-председател А. Ляпчев: Българската ипотекарна банка откри своите гишета и почна да функционира на 10 май 1928 г. Първият ипотечен заем е реализиран на 1 юни 1928 г. — значи, преди 1 година и 4 месеца. Сега какъв е пласментът? От 1 юни до 31 декември 1928 г. са отпуснати 591 заеми за 228.678.430 български лева. От 1 януари до 30 юни 1929 г. са отпуснати заеми за 82.131.000 л.; от 1 август до 27 ноември 1929 г. са отпуснати заеми за 32 милиона лева. Всичко отпуснати са 964 заеми за 342 милиона лева. Това са ипотечни заеми.

Текущи сметки срещу ипотеки имаме 2.879.000 л. Всичко имаме 965 операции за 346 милиона лева. Значи, тази банка е пласирала кръгло 350 милиона лева.

Д. Гичев (з. в): От къде са капиталите й?

Министър-председател А. Ляпчев: Ще ви дам сметка — вие визирате Земледелската банка.

Тази сума отговаря на цялния капитал. Всички тѣзи, които са внесли пари, включително Земледелската банка, са внесли върху една трета от капитала и аванса срещу капитала, за който аванс получават само 7% лихва, колкото е определен дивидендът, според участието им в капитала. Това е истината. Земледелската банка няма нищо повече, отколкото другите — то е почти същото. Всѣки един от акционерите е внесъл, само че Земледелската банка е внесла повече, отколкото е нейният дял, за сметка на другите акционери в България — Чиновническото дружество и пр. и пр.

Г. Марков (з. в): Колко?

Министър-председател А. Ляпчев: Ще ви кажа точно. — Земледелската банка има да взема от Българската ипотекарна банка — значи, е внесла толкова срещу капитала и като аванс — 8.957.000 л. на 31 декември 1928 г. Сега на последната дата има да взема пакъ точно 8.957.000 лева. Като знаете, че 40% от основния капитал на ипотекарната банка е български, ще направите сметката.

Г. Марков (з. в): Въ български лева ли?

Министър-председател А. Ляпчев: Въ български лева.

С. Стефанов (д): Г. министър-председателю! По силата на кой закон Земледелската банка дава кредитъ частно, въ форма на заем, на Ипотекарната банка?

Министър-председател А. Ляпчев: Г. Стефановъ трѣбва да получи едно обяснение на своя въпросъ: по силата на кой закон Земледелската банка дава кредитъ на Ипотекарната банка? По силата на следното:

Земледелската банка е акционеръ на Ипотекарната банка. Всички акционери на Ипотекарната банка даватъ капиталъ по $\frac{1}{3}$ и срещу останалитѣ $\frac{2}{3}$ отъ капитала са дали аванси. Въпросъ е за българската държава, дали тя има сметка всичките тѣзи аванси, дадени въ размѣръ на капитала, да ги превърне въ капиталъ. Това ще стане, то е една формална работа.

С. Стефанов (д): Не е формална работа. Това е единъ заемъ.

Министър-председател А. Ляпчев: Това е единъ аванс, това е единъ заемъ, който е даденъ срещу участието на Земледелската банка въ Ипотекарната банка.

С. Стефанов (д): Не е вѣрно това.

Министър-председател А. Ляпчев: Какъ да не е вѣрно? Тѣй е. Отъ двете едно: било авансъ срещу участието въ капитала по равно отъ всички, било превърнатъ въ капиталъ. Утре-други-денъ г. министърътъ на финансите, който отсъствуваше, ще го оформи въ капиталъ и всичките тѣзи аванси ще се заличатъ.

Но въ обществото циркулира друго едно нѣщо, което трѣбва да се опровергае, защото е невѣрно — че авансите, които били давани срещу капитала, се олихвявали съ по-големи проценти. Уредено е да се олихвяватъ съ същия процентъ, както е гарантирано по закона — съ 7% дивидендъ.

К. Томов (з): Въпросътъ е за 100-тѣ милиона лева, които се дадоха на Ипотекарната банка въ заемъ.

Министър-председател А. Ляпчев: Казахъ: тѣзи милиони са дадени срещу частта на българските акционери; а това са: Земледелската банка и, ако се не лъжа, Крѣпегаривната банка.

С. Стефанов (д): Това не е вѣрно!

Министър-председател А. Ляпчев: Тѣй е, г. Стефановъ!

С. Стефанов (д): Не е вѣрно!

Министър-председател А. Ляпчев: А кое е вѣрно?

С. Стефанов (д): Вѣрно е, че Земледелската банка участвува съ 40% въ единъ заемъ, който сключи Ипотекарната банка, и никѣде не е казано, че тя внася тази сума, за да се допълни капитала на другите държавни банки.

Министър-председател А. Ляпчев: Азъ ви казахъ защо е; то е, защото съ 40% участвуватъ българските акционери, заедно съ българската държава, и чрезъ Земледелската банка се внася това като капиталъ. Това е. Другото е праздна работа. То е участие на банката въ капитала, за който се е ангажирала.

Г. г. народни представители! Съ кредитната криза, която ви изложихъ точно така, както е, надѣвамъ се да вървамъ, че няма да се експлоатира, а ще се остави и българското правителство спокойно да помага, колкото може, и българските търговци сами да прегледатъ своята дейностъ, да се корегиратъ и да избѣгватъ такива грѣшки тѣй фатални за тѣхъ.

Идвамъ сега на другъ единъ въпросъ — за стопанската криза у насъ. Стопанската криза въ България, г. г. народни представители, е много голяма. Тя е голяма затуй, защото се стѣсниха нашите граници, увеличи се нашето население, а нашето производство, което при единъ животъ до преди 30 или до преди 20 години извънредно скромно, извънредно икономично, до бедностъ икономично, мѣчно можеше да задоволи нуждите, не е увеличено. И сега, при увеличено население, при увеличени, безспорно, нужди следъ войната отъ всѣко естество, бедността се чувствува много по-силно, защото нашето производство не е въ положение да увеличи рандемана си. То се движи бавно. Като погледнахъ една таблица, какво е изчислението на националния доходъ на държави, напр., като Германия, която е много оцетена, и чийто доходъ е порастналъ отъ 45 милиарда на 60 милиарда марки — днесъ поне така го изчисляватъ — азъ се учудихъ. Учудихъ се, но и бърже се корегирахъ, защото покупателната сила на златото, чрезъ което всичко се мѣри, е намалѣла съ 30—40%. И ако вземемъ предъ видъ това намаление на покупателната сила — тѣхната рентенмаркъ, колкото и да отговаря на старата златна марка, има една покупателна сила по-малка — увеличението на националния доходъ отъ 45—48 милиарда златни марки на 60 милиарда днешни златни марки не е нищо ново като увеличение. А у насъ? У насъ изчисленията съвсемъ не са благоприятни.

Но да оставимъ тая областъ на изчисления на национални доходи, защото тамъ е много мѣчно, тамъ има да се правятъ много корекции — всѣки отъ свое становище различно преценява тия доходи — и да дойдемъ до ония белези, които са по-положителни.

Добре. Да вземемъ търговията — вносъ и износъ. Народно ни стопанство азъ самото начало още, когато нашата новосъздадена държава се реформираше въ всѣко отношение, когато нѣмаше ни пѣтица, ни мостове, ни учреждения — нищо, когато трѣбваше всичко да се набавя, съ допотопно рало се орѣше, постоянно трѣбваше да се увеличава инвентарътъ въ всѣко отношение, естествено, такова едно народно стопанство не можеше да не бѣде дефицитерно. До 1870—1873 г. Съединените щати макаръ да бѣха богата страна, показана грамадни дефицити затуй, защото прѣвѣха заеми за увеличение на своите богатства, на своя инвентаръ. До войните нашето народно стопанство бѣше дефицитерно. Но следъ войните, следъ тази промѣна у насъ, която настана, тѣзи дефицити станаха колосални.

Азъ няма да се спирамъ въ подробности по този въпросъ, защото той е обстойно изложенъ въ онова, което нашите делегати представиха предъ комитета на експертитѣ въ Парижъ. Ще ви припомня само мнението на единъ чужденецъ, представителъ на една голяма банка, дошѣлъ да анкетира България за целия на тая банка. Тая анкета завърши съ печалната истина, че само въ последните 10 години ние сме намалили богатството си съ 9 милиарда лева, а, споредъ изчисленията на нашата делегация, близо съ 176 и толкова милиона златни лева, и т. н.

Вамъ е известно, че ние достигнахме дотамъ, не само въ 1919 г. да купуваме чуждо брашно, ами и презъ 1925 г. и 1927 г. да докарваме отъ вънъ житни храни. И днесъ сме свидетели на първия пробивъ въ нашето стопанство: това е вносътъ на чужди житни храни. Има ли ги? Има ги. На колко възлизатъ? За тази година, онова, което е дошло по желѣзниците, възлиза на около 1.500 вагона, и онова, което е внесено чрезъ шлепове по Дунава — пакъ на около толкова, или всичко близо 3.000 вагона, на стойностъ близо 190 милиона лева.

Казва се: „Защо не забранихте вноса имъ, защо не увеличихте митата имъ?“

Г. г. народни представители! На тоя въпросъ отговоръ ще дадатъ следнитѣ статистически данни. Ние сме имали производство на пшеница презъ изтеклата 1929 г. крѣгло 8.760.000 квинтала, или 876 000 тона, или 876.000.000 кгр., а нашата консомация не е по-малка отъ 8.000.000 квинтала. Това е положението

Внасянето на чуждо жито у насъ започва отъ май и юний.

М. Дочевъ (д. сг): И продължава.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И продължава. Защо? Защото притежателитѣ на запаси отъ жито, които имаме, отказваха да ги продаватъ на ценитѣ, на които ни се предлагаше житото отъ вънъ; държаха високи цени — 7-80, 7-70, 7-60 л., — когато отъ вънъ се предлагаше жито по 6-50 л. Ама: външна конкуренция, защо това, защо онова! — Г. г. народни представители! Пресмѣтнете митото, статистическото право, общинския налогъ — това дава 40 ст. на килограмъ безъ транспортнитѣ разноси, а на ечемика — 1-20 л. Какъ да обложимъ храната на народа по-високо отъ това? Има ли смисълъ? Ами ще викнете веднага „Увеличавате скѣпотията на живота“.

М. Дочевъ (д. сг): Още повече, че има бедстваващи околии тази година.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ами разбира се! Можемъ ли това да направимъ? Министерството на земледѣлието не отъ партизански съображения — г. министърътъ би ви казалъ това — а възъ основа на изчислението, което е направено, е дало мнението си още тогава: „Нѣма да имаме достатъчно пшеница, дайте възможностъ да дойде“. И когато тя започна да идва, естествено, тогазъ и нашата започна да се продава на по-ниски цени. Моето лично мнение е, че имаме достатъчно храна да се изхранимъ.

С. Стефановъ (д): Позволете, г. министре! Азъ не обичамъ да прекъсвамъ, но по този въпросъ, понеже е много важенъ, ако позволите, ще кажа две думи. Вие казахте, че Вашето лично мнение е, какво ние имаме храна, за да се изхранимъ, позволяванетоъ да се внесе храна отъ вънъ презъ месецитѣ май и юний, даже и юлий има своя смисълъ, обаче следъ новата реколта, отъ августъ насамъ, нѣма абсолютно никаква смисълъ. Това е крайно пакостно и азъ Ви моля да се замислите за него, защото въ Видинско, Ломско и други мѣста въ Северна България, хората не могатъ да изнесатъ по това време кукуруза, защото не е готовъ, и нѣма какво да продаватъ, за да посрещнатъ своитѣ нужди. Това е една голѣма грѣшка. Въ България населението, половината отъ селата, яде кукурузъ и ечемикъ. Ако е въпросъ за регламентация, това може да стане съ министерско постановление. 5% да обявите, ако ценитѣ вътре ви позволяватъ, и свършенъ въпросъ! Но въ днешно време допушането на този вносъ е едно безумие.

М. Дочевъ (д. сг): Г. Стефановъ! Ако не се внасяше тази храна, този народъ, за който говорите, че ядѣтъ ечемикъ, по-скѣпо или по-евтино щѣше да яде тая храна? Когато разсѣждавате тъй по тия въпроси, вие защищавате интереситѣ на производителитѣ продавачи, а не на широкитѣ маси, особено въ бедстваващитѣ околии, където нѣма производство на зимница. Г. Мушановъ говорѣше, напр., че той видѣлъ въ Русчукъ селяни отъ Русенска околия да отиватъ да купуватъ храна на Дунава. Питамъ азъ: ако не бѣше позволенъ вносътъ, по-евтино ли щѣха тѣ да купуватъ храната, или по-скѣпо?

С. Стефановъ (д): Въ странство има много работи поевтини, отколкото у насъ. Така не можемъ да разсѣждаваме. Ние ще трѣбва да държимъ смѣтка за нашето производство.

М. Дочевъ (д. сг): Ние ще трѣбва да държимъ смѣтка, че има околии, като Бѣленска, Свищовска, Варненска, Ру-

сенска, Провадийска, земледѣлското население на които се нуждаеше отъ храни за посѣвъ. Какъ ще искате туй население, на което природата тая година не даде реколтата, да бѣде експлоатирано отъ останалата частъ отъ земледѣлското население, което имаше реколтата? И въ Търновска околия производителитѣ, които иматъ жито, казватъ: защо си позволява вноса? Това е противъ интереситѣ на тѣзи, които сѣ произвели.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Две думи по разбиранията на г. Стефановъ. Г. Стефановъ по тия въпроси идентифицира държавата съ управлението на една кантора. Това навѣрно се дължи до голѣмъ размѣръ на обстоятелството, че той по едно време бѣше директоръ на С. г. о. п. Безспорно единъ директоръ на С. г. о. п. е властенъ, може да регулира всички търговски въпроси. Г. Стефановъ е способенъ човѣкъ, той познава конюнктуритѣ, има относително голѣма въроятностъ въ предположенията си, и като частно лице би направилъ чудесии. Но, г. Стефановъ, позволете: С. г. о. п. не може да бѣде моятъ идеалъ, идеалътъ на нашата държава.

С. Стефановъ (д): Кой Ви говори за С. г. о. п.?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ама чзкайте, изслушайте ме, азъ ще ви кажа кой ми говори. Какво ще стане, ако Министерството на финанситѣ презъ месецитѣ май, юний и юлий допуска вносъ отъ вънъ, а презъ месецитѣ септемврий и октомврий не допуска? Какъ нѣма да допускаме? Ще увеличимъ съ толкова проценти митото, навлото и пр. и пр. Какво ще каже това, ако не С. г. о. п. — мѣроприятия изключителни за стѣснение?

Г. Чернооковъ (д. сг): Когато производителътъ продава на търговеца, тогава допускаме конкуренция, а когато продава търговецътъ, не допускаме.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Недейте прави тѣзи заключения, тѣ сѣ прибрзани. — Така че, г. г. народни представители, съ такива въроятности не се разсѣждава. Азъ ще си призная моя грѣхъ, но ще констатирамъ и други съвети. Преди нѣколко години — азъ не бѣхъ въ управлението — Министерството на вътрешнитѣ работи издаде заповѣдъ: „Недейте продава житни храни“. Хората почнаха да не продаватъ и резултатътъ бѣше ужасенъ. Всички вѣжкахъ противъ тази наредба отпосле, когато видѣха резултата.

Презъ май и юний при мене дойдоха тѣзи господа, които почувствуваха значението на вноса на чужди храни отъ вънъ, и ми казаха: „Спрете вноса, наложете!“ Казахъ имъ: такова престѣпление по моето схващане, не мога да извърша спрямо васъ, не само спрямо българския консоматоръ. — „Защо?“ — Защото вие търговцитѣ, които държехте цѣла година хранитѣ си, които плащате лихви ужасно високи, по 12%, по 14%, по 16%, а може би и повече, при надеждата, че ще продадете стоката си скѣпо, и държахте цената високо, вие правите още една грѣшка, като чакате новата реколта да бѣде слаба, та да продавате тукъ на високи цени. Тая работа е невъзможна. Държавата заради васъ не може да застави населението да купува хранитѣ си скѣпо. Азъ винаги съмъ заявявалъ и нѣма да престана да заявявамъ, че преди всичко азъ гледамъ консоматора. Отъ държавенъ интересъ е, консоматорътъ да бѣде доволенъ; а той е доволенъ и съ увеличено производство, и съ производство, което му се продава евтино. Но да давамъ азъ наредби, които сѣ свързани съ грамадни отговорности — за мене въ конкретния случай много ясни — не мога. Тѣзи търговци, които искаха отъ мене презъ месецитѣ май и юний да забраня вноса на чужди храни, за да държатъ високи ценитѣ, днесъ сѣ принудени да продаватъ на още по-ниски цени и ми се сърдятъ, че не сѣ могли да продадатъ хранитѣ си тогава. Азъ тогава имъ дадохъ другия съветъ: продавайте си хранитѣ на цена, каквато пазарътъ диктува, недейте се занимава, защото търговия сѣ инатъ не бива.

Така, че, това мѣроприятие, г. г. народни представители, което предлага г. Стефановъ, азъ не мога да го приема, нито ще го предприема. Азъ не го сподѣлямъ, то резултатъ не дава.

Казахъ, че по моята лична преценка България има достатъчно пшеница, за да се изхрани. Но защо не се изкарва на пазара? Не се изкарва преди всичко затова, защото — поне доколкото азъ мога да следя, и то отъ много години — мѣчно ще се намѣри производителъ на зърнени храни, който да може да продава своитѣ храни на международния пазаръ на цени по-високи отъ тия, на които ги продава българскиятъ производител. Разбира се, бедно-

тията продава хранитѣ си за безценъкъ още на хармана; но общо взето, тѣзи, които иматъ възможностъ да отгѣлятъ зърнени храни отъ консомацията си и да ги продаватъ, тѣ сѣ такива майстори, каквито рѣдко се намиратъ. И затуй винаги цената на зърненитѣ храни въ Бургазъ и въ Варна е била по-висока най-малко съ 150 л. златни на 100 кгр. Това — едно.

Но има още и друго. Българскиятъ производителъ знае, че измежду реколтитѣ въ Европа българската реколта зрѣе най-рано. Вземете нашия ечемикъ презъ м. августъ новъ стилъ той се продава на неимовѣрни цени — 5 л., 5'50 л. — защото тогава никѣде още го нѣма. Следъ 1—2 месеца цената на ечемика навсѣкѣде спада. Сѣщото е и съ другитѣ житни храни. Най-после, има и това, че нашиятъ производителъ може да изчаква. Защо? Защото, колкото и да е немошна, но все пакъ нашата Земледѣлска банка го кредитира. Вие мѣчно ще намѣрите другаде такъвъ кредитъ. Съ него, обаче, трѣбва да бѣдемъ внимателни, за да не деморализираме производителя.

Тѣй че, азъ смѣтамъ, че въ България има храни за изхранване на населението. Като се внесоха чужди храни, голѣма ли пакостъ е това? Не! Защо? Защото това, което ще дойде отвънъ, разбира се, то ще запълни онова, което щѣше да се изяде отъ мѣстното производство. А вие мислите ли, че хранитѣ въ Бургазъ и Варна ще се продаватъ на по-ниска цена, отколкото се купуватъ хранитѣ, които идатъ тукъ отъ центъра на Сърбия? По никой начинъ не! Но има друго нѣщо, на което азъ обръщамъ внимание, безъ да искамъ да огорчавамъ нѣкого. Азъ разпитвахъ, какво е качеството на тѣзи храни, които идатъ отвънъ. Фактъ е, г-да, че тѣ сѣ по-долнокачествени отъ нашитѣ, и това скоро се разбира отъ мелничаритѣ, защото брашнаритѣ вече имъ казватъ: „Не шемъ отъ това брашно!“ Но това ще се регулира, както е започнало и да се регулирава.

Колкото за туй, че отвънъ ще дойде вносъ на нѣкой артикулъ, който е предметъ на износъ отъ насъ, нѣма никаква опасностъ. Много пѣти съмъ казвалъ: Дания се хранѣше — не зная, дали е така и напоследъкъ, защото нѣмамъ време да се занимавамъ съ такива изучавания — съ Сибирско масло и руски яйца, а своитѣ яйца и своето масло продаваше на пазара въ Лондонъ на по-високи цени. Защо? Защото продава онова, което е по-добро, по-сѣжно, по-свежо и се задоволяваше съ онова, което е добро, но не тѣй свежо. И тя не губи отъ това.

И тѣй, г. г. народни представители, въпросътъ за вноса на житни храни у насъ не е тѣй страшенъ и не трѣбва така зле да се тълкува, особено като се има предъ видъ това, което ви казахъ — че 1 кгр. пшеница плаща мито 30 ст., общински налогъ 6 ст., статистическо право 4 ст.; — всичко 40 ст.; а 40 ст. на такъвъ артикулъ не е малко. Не говоря за транспортнитѣ разноси. 1 кгр. ечемикъ плаща, като се събератъ всичкитѣ тѣзи мита и такси, 1 л. 24 ст., безъ всички други разходи, гербъ и т. н.

Но може да се запита: защо пъкъ чужденцитѣ внасятъ у насъ; толкова ли тѣ не могатъ да си продаватъ своитѣ храни? Не зная, не мога да се произнеса за другитѣ държави, но струва ми се, че и тамъ има не по-малка нужда за пари, отколкото у насъ.

Министъръ А. Буровъ: И експортнитѣ пунктове сѣ по-далече.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, експортнитѣ пунктове, разбира се, сѣ по-далече. — И така, като се направи цѣлата смѣтка отъ гледище на националното стопанство, ще се види, че България не може да загуби отъ този вносъ.

Сега, за нашия вносъ.

Нашиятъ вносъ, г. г. народни представители, се е засилилъ. Засилилъ се е, разбира се, на първо мѣсто вносътъ на хранитѣ — по който дебатираме и който е достигналъ близо 200 милиона лева.

К. Томовъ (з): А колко е билъ миналитѣ години?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ще Ви кажа. — Цифритѣ ми сѣ за 9 месеца. За 9 месеца презъ 1928 г. този вносъ е билъ 21.524.464 л., презъ 1927 г. — 7.607.411 л., а презъ 1925 г. е повечко.

Засилилъ се е вносътъ на желѣзария, машини, съобщителни сръдства, автомобили. Вносътъ за сръдствата на превозъ върви тѣй: 80.322.705 л. презъ 1927 г. — а недейте забравя, че 1927 г. бѣше една година на крайно низъкъ вносъ, и година, презъ която търговцитѣ у насъ продадоха почти всичко, каквото имаха внесено отъ миналитѣ години

— 172.304.105 л. презъ 1928 г. и 179.184.414 л. презъ 1929 г. за 9 месеца.

Увеличението е голѣмо за машинитѣ, вносътъ на които е билъ 467.383.884 л. презъ 1927 г., 575.328.516 л. презъ 1928 г., 743.980.362 л. презъ 1929 г.

Вносътъ на метали, всевъзможни желѣзарии, е билъ: 555.887.708 л. презъ 1927 г., 619.629.788 л. презъ 1928 г. и 848.491.918 л. презъ 1929 г.

Манифактурата, котонадитѣ, не сѣ дали много увеличенъ вносъ. И то е много интересно; и си има своитѣ обяснения. Тѣхниятъ вносъ е билъ: 1.114.129.455 л. презъ 1927 г., 1.206.601.385 л. презъ 1928 г., 1.103.360.734 л. презъ 1929 г. Това е, защото у насъ има памучни фабрики, които правятъ колосаленъ оборотъ. И интересно е, че докато всички се оплакватъ, по моитѣ сведения тѣзи фабрики хичъ не се оплакватъ; много добре имъ върви работата, въпрѣки протеститѣ на дѣдо Златевъ.

К. Томовъ (з): (Възразява нѣщо)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Искате да не печелятъ ли?

К. Томовъ (з): Не. Нека печелятъ!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вносътъ на кожи е билъ 193.329.541 л. презъ 1927 г., 183.139.430 л. презъ 1928 г., — 291.659.075 л. — близо 100 милиона повече — презъ 1929 г.

Идватъ хартиитѣ и всевъзможнитѣ издѣлия отъ хартия. Ето тѣхниятъ вносъ: 100.493.659 л. презъ 1927 г., 123.040.658 л. презъ 1928 г., 251.682.078 л. презъ 1929 г. Това е грамаденъ скокъ.

М. Дочевъ (д. сг): То е съ вестницитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вестници, книги и т. н. Хартия е внасяна много. Сега, тамъ може да има нѣщо таква, което да се компенсира; може и нѣкои девизи да влизатъ срещу вестници. Не зная въ какъвъ размѣръ, но влизатъ — това зная положително. (Смѣхъ всрѣдъ говориститѣ)

М. Дочевъ (д. сг): Напр., въ „Пладне“. Но това нѣма да фигурира въ платежния балансъ на държавата!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вносътъ на строителенъ дървенъ материалъ е билъ 6.939.910 л. презъ 1927 г., 161.947.823 л. презъ 1928 г., 305.022.537 л. презъ 1929 г.

Това сѣ главнитѣ вносни пера. Има и други пера: предмети, нуждни за нашата индустрия, първични материали.

Вносътъ презъ 1929 г., сравненъ съ износа, дава единъ колосаленъ дефицитъ за изтеклитѣ 9 месеца. Намалението на износа по години върви по следния начинъ: за 9 месеца отъ 1927 г. — 4.805.000.000 л.; за 1928 г. — 4.625.000.000 л.; за 1929 г. — 4.330.000.000 л. Каго сравните износа съ вноса за 1929 г., понеже вносътъ е по-голѣмъ, явява се единъ дефицитъ отъ близо 2.000.000.000 л. Това се отразява веднага върху нашето камбио. Не е причина политиката на Народната банка за спиране на кредита и увеличението на камбиото. Народната банка въ началото на тази година намали своя дисконтъ отъ 10% на 9%, въ резултатъ на което се получи едно намаление на лихвитѣ въ всички частни банки и отрасли на стопанския животъ. Обаче презъ месецъ юлий тя се видѣ принудена да го качи пакъ отъ 9% на 10%. Това стана по едно разбиране, споредъ мене, теоретическо, защото известни максими, които отговарятъ на известно стопанско развитие, не могатъ да важатъ и за всѣко друго стопанско развитие. Но, както и да е. Кѣмъ месецъ юлий Народната банка качи дисконтото отъ 9% пакъ на 10%. Това не помогна особено на Народната банка, за да намали вноса, за да намали излишнето на камбио или да задържи чуждитѣ капитали. Тя чрезъ закона, който се прие презъ м. юний, направи една реформа досежно продажбата на девизитѣ. Тѣ още сѣ подъ контрола на Народната банка, както бѣше по-рано. Азъ съмъ убеденъ, че нѣматъ значение тия контроли, но ги смѣтамъ за полезни.

По отношение на сѣществувашето положение има следнитѣ две отстъпления. Първо, не се даваше на никого право да изнася чужди девизи, освенъ до 1.000 или 5.000 л.; сега се допуща да се изнасятъ до 100.000 л. чужди девизи. Второ. По-рано, ако нѣкой продаде стоки отъ тукъ въ Анверсъ и нѣкой отъ Хановеръ продаде стоки у насъ въ български лева, този ажиотажъ, това превръщане въ

чужди девизи, се вършеше от Народната банка, а сега на тѣзи, които имат да вземат или да дължат въ чужбина левове, предоставено им е тѣ сами да превърнат левовѣ въ чужда валута.

Има едно, според мене, което е от значение, макаръ и дребно нагледъ. То е, че Народната банка по-рано имаше една по-голяма разлика между „купува“ и „продава“. Тя намали тази разлика. Какво ще каже това? Напр., продава долари срещу 139 български лева, а ги купува срещу 138 л., а доларът струва 138.50 л. Тя намали тази разлика. Намалението на тази разлика е една от причинитѣ за увеличението износа на чуждитѣ девизи. Все таки, не зная дали Народната банка си плаща масрафа съ това. Както и да е, тя може да увеличи тази разлика. То нѣма особено да повлияе, но ще даде възможност на Народната банка да си плати труда поне.

Но има и друго. Смята се, че Народната банка може да вземе нѣкакви мѣрки, за да стѣснява вноса чрезъ своитѣ девизи. Тя прави опити. За мене тѣ нѣма да дадатъ резултатъ. Това, което е вѣрно, то е, че ние сме изнесли много чужди девизи; и за мене то е обяснимо — то се дължи на по-големия вносъ. Ако разгледаме внимателно този вносъ, ще видимъ, че има нѣкои предмети — тѣ сѣ малки изключения — като смокини, фурми и пр., вносътъ на които може да се избѣгне; но, общо взето, този вносъ е билъ нуженъ за страната.

Азъ не разбирамъ една страна да не внася желѣзо. То е нужно. Че износьтъ не догонва вноса, причината за това е лошата реколта. Може би ще се поправи идущата пролѣтъ.

Освенъ това има и друго. Ние, г. г. народни представители, сключихме заеми, за да попълнимъ известни плажежи, които имаме по-рано въ чужбина по нашето камбио. Ами тѣ се попълватъ. Ние сключихме заеми, за да задоволимъ известни нужди на желѣзницитѣ — локомотиви, вагони, релси и пр. пр. Всичко това трѣбва да се посрещне. Ние сключихме заемъ, за да настанимъ 40 и толкова хиляди бѣжански семейства. Всичко това струва пари — това е инвентаръ. Ако има нѣщо печално, то е, че износьтъ е слабъ. Но ако вземемъ предъ видъ вноса, съ малки изключения, може би автомобили и нѣкои дребни артикули, общата стойностъ на които не е тѣй висока. . . .

Министъръ Д. Христовъ: 120 милиона лева.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: . . . ще дойдемъ до заключението, че нѣма какво особено да поправяме.

Министъръ Д. Христовъ: 120 милиона лева — това прави 1.5% отъ вноса.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Сега, г. г. народни представители, въ тѣзи равномѣтки на вносъ, износъ и на камбио, явява се другиятъ, най-големиятъ въпросъ: здравината на българската монета. Ще може ли българскиятъ левъ да се запази? Азъ съмъ убеденъ, че българскиятъ левъ ще бѣде запазенъ.

С. Стефановъ (д): Много рано е да се приказва за това, г. министре!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, но има хора, които злословятъ, г. Стефановъ, и отъ тамъ идва една психология, която е най-пакостна по отношение на кредита.

Покритието е 42% на 15 ноемврий. При какви условия се прави това покритие? Азъ казахъ: при максимална внимателностъ. Е добре, заемитѣ за нѣкои сѣ изтощени. Тѣ не сѣ изтощени. Днесъ отъ 7% заемъ сумитѣ, които не сѣ влѣзли въ Народната банка и които Народната банка не ги смята като свои вземания — за да издава срещу тѣхъ чекове и да плаща сѣ следнитѣ: American Exchange Irving Trust New York — 299.654.40 долари съ 6% лихва. Тази голяма банка плаща за текущото тримесечие на българската държава 6% лихва. Който е търговецъ и умѣе да сѣди, той ще разбере въпроса за кредитната криза въ България, когато Ню-Йоркъ плаща на България 6% лихва. Guaranty Trust, New York — 333.136.63 долари съ 6% лихва за текущото тримесечие. Bank of England — безлихвени 35.769 английски лири, 3 шилинга и 7 пенса; Bank of England — съ лихва 4 1/2% 645.000 английски лири. И дветѣ тѣзи пера по заема за настаняване на бѣжанцитѣ даватъ една сума 540.000.000 л.; и понеже къмъ 1 ноемврий Дирекцията на бѣжанцитѣ е имала да взема отъ Народната банка около 140.000.000 л., то прави всичко 880.000.000 л. отъ заема за бѣжанци, който е

1.450.000.000 л., защото другата частъ отъ заема за бѣжанцитѣ не отиде за бѣжанцитѣ, а отиде за покриване съкровищнитѣ бонове отъ войната презъ 1912 г. Отъ 7 1/2% стабилизационенъ заемъ отъ 1928 г., отъ първата частъ, френската, при Банкъ де франсъ, съ лихва 2 1/2%, защото тамъ е най-евтина лихвата, оставатъ 10.007.000 французски франка; отъ английската частъ, въ лири стерлинги, при Банкъ офъ енгландъ, съ лихва 4 1/4% оставатъ 1.062.850 лири. Превърнати дветѣ части въ български лева правятъ 740 милиона и 540 милиона отъ бѣжанския заемъ, това прави 1.280.000.000 държавни пари въ чужбина, които Народната банка въ изчисленията на банкното покритие не ги взема подъ внимание. Ако прибавимъ какво има отъ заемитѣ въ Народната банка, то по бѣжанския заемъ трѣбва да прибавимъ къмъ 1 ноемврий 141 милиона, и ставатъ 680 милиона лева; къмъ стабилизационния трѣбва да прибавимъ 250, и ставатъ 990; 990 и 680 сѣ близо единъ милиардъ и 700 милиона лева. Нѣма съмнение, г. г. народни представители, че à la longue, въ течение на времето тия суми при това наше стопанско положение ще бѣдатъ изчерпани. Тогава се явява въпросъ: защо правихме заемитѣ? Защото, ако не бѣхме ги направили, съ какво щѣхме да посрѣщаме тия нужди? И тамъ е въпросътъ, какво можемъ да плащаме, въпросъ, по който азъ имамъ воички данни тукъ, но ще ми позволите да не навлизамъ въ подробности.

Веднажъ навлѣзълъ въ тая материя, азъ ще трѣбва да задоволя вашето любопитство по положението на дветѣ дирекции — Дирекцията за бѣжанцитѣ и Дирекцията за възстановяване разрушенитѣ отъ землетресението.

При основаването на Дирекцията за бѣжанцитѣ, ние се питахме на какво число възлизатъ бѣжанцитѣ следъ 1912 г. Азъ си позволихъ, при дебатирането на закона, за тая дирекция да кажа, че числото ще го знаемъ, когато дирекцията си привърши работата. Сега имаме вече това число точно. Общото число на бѣжанцитѣ, дошли следъ 1912 г., е 49.712 семейства. Не зная въ това число дали влизатъ градскитѣ бѣжански семейства, защото тая дирекция се занимава изключително съ селскитѣ бѣжански семейства. Това число семейства дава 215.752 лица. Отъ тия 50 хиляди бѣжански семейства сѣ подали декларация да приематъ българско подданство — значи да се възползуватъ отъ заема — 41.417. Значи, има близо 8 хиляди семейства, които упорствуватъ, които още сѣ съ една особена психология. Трѣбва да си спомните какъ единъ вещь лѣкаръ, много близкъ до бѣжанцитѣ, ни описваше тѣхното умствено състояние. Тѣ не можеха да разбератъ, че тукъ трѣбва да останатъ, а смятаха, че ще си отидатъ. Такива семейства, които още не могатъ да разбератъ това, сѣ около 8 хиляди. Главната дирекция е признала право за ползуване отъ сръдствата на заема на 32.928 семейства, прѣснати въ около 1.200 села. Отъ тѣхъ окончателно сѣ оземлени 27.537, временно — 951 семейства, има свободни парцели за 3.267 семейства, предвидени за ново настаняване 2.030 семейства, всичко 35.928. Земи, дадени на разположение на Главната дирекция на бѣжанцитѣ 1.811.098 декари, отъ тѣхъ раздадени на бѣжанцитѣ до 1 ноемврий 1929 г. 982.000 декара; цѣлини за разораване 61.000 декара, отъ тѣхъ разорани 49.000; горски обекти, изкореняването на които е започнато усилено, 148.000 декара.

Живъ инвентаръ: (Чете) „Коне и мулета 4.891 глави, волове 9.404 глави, крави 1.631 глави, биволи 2.332. Всичко едъръ добитѣкъ 18.258 глави. Къмъ това се прибавя мъртавъ инвентаръ: (Чете) „Кола 8.778 броя, плугове 8.112 броя, брани 2.757 броя, рибарски уреди 85 броя, всичко 19.732 броя.

За рибарскитѣ уреди мога да ви съобща радостната вестъ, че даватъ отлични резултати. Дано продължава все така. Трѣбва да прибавя, че риболовнитѣ групи презъ октомврий и ноемврий месеци сѣ уловили риба за 2.700.000 л.

Жилища: (Чете) „Поискани отъ бѣжанци да имъ се строятъ 8.752 къщи, построени окончателно и въ строежъ 5.366 къщи, ще се строятъ презъ 1930 г. 3.386 къщи. Построенитѣ и въ строежъ къщи сѣ въ 378 селища.

Изразходвани суми: (Чете) „До 1 ноемврий т. г. Главната дирекция за настаняване бѣжанцитѣ е получила отъ заема 885 милиона лева, които сѣ изразходвани както следва: за семена, добитѣкъ и кола 240.804.000 л., за измѣрване, парцелиране, изораване и изкореняване на земи 46.740.000 л.; за плугове, брани и риболовни уреди 20.260.000 л.; за направа жилища, обори и навеси 273.123.000 л.; за направа желѣзницата Раковски—Хасково—Мастанлъж 222.652.000 л., за птици 7.395.000 л., за изсушаване на блатата при Месемврия, Мандра, Страдджа и Карабозъ 22.506.000 л., за оздравителни работи и борба противъ маларията въ Бургаски и Петрички окръзи

10.600.000 л., за водоснабдяване 1.000.000 л., общи разноси 26.528.000 л., които правят нѣщо около 3 1/2%. Да не говоря другде колко процента отиватъ за общи разноси.

Стопански резултати. Срещу чистото произведение на заема за бѣжанците, възлизащо на 1.450.000.000 л., ще създадатъ около 36.000 дееспособни семейства, притежаващи всѣко едно отъ 30 до 40 декара обработваема земя; ще се превърнатъ 230.000 декара — блатъ въ отлично обработваема земя; ще се превърнатъ въ обработваема земя 214.000 декара цѣлини и горски насаждения; ще се построятъ 100 км. желѣзници и 70 км. пѣтища. Това е бѣжанскиятъ заемъ — умному мало довлѣтъ. Да не разправамъ по-нататъкъ още за стопанскитѣ резултати отъ това, което върши тази дирекция, отъ които най-важниятъ за насъ може да бѣде този, че на тия нещастни 40 и толкова хиляди семейства можа да се даде възможностъ да изкарватъ своята прехрана, колкото и малка да бѣде тя.

По Дирекцията за възстановяване землетръсната област. Нѣма защо да ви чета подробности, ще ви кажа само, че тя е направила следнитѣ разходи.

За общо подпомагане, прехрана, първа помощ, бараки и др. — 99.529.866 л.; поправка на държавни и общински сгради, училища — 61.867.699 л.; поправка, пѣтища и водоснабдяване до 1 априлъ 1929 г. — 9.929.910 л.; ангажирани въ 190 предприятия по възстановяване на държавни и общински сгради, пѣтища и водоснабдяване и пр. — 204.379.960 л.; ангажирани въ 320 предприятия за поправка и възстановяване на държавни и общински сгради, училища, църкви, водоснабдяване, пѣтища, мостове и други, избрани и се изплащатъ отъ комисаря на Обществото на народитѣ срещу смѣтка — 336.000.000 л.; ангажирани въ 130 предприятия за поправка и възстановяване на държавни и общински сгради, училища, пѣтища, мостове, водоснабдяване, църкви и др., избрани и се изплащатъ срещу смѣтка отъ комисаря — 133.000.000 л. Или всичко разходъ — 844.707.435 л.

Г. г. народни представители! Когато се говори за едно правителство и когато се критикува то съ оная фразеология, която чухте и върху която азъ се спрѣхъ, и когато това правителство върши тия грамадни работи, азъ се питамъ: има ли основание този народъ да бѣде доволенъ, както той го доказва съ своята бюлетина, или не? (Ржкоплѣскане отъ сговориститѣ) Тамъ е цѣлиятъ въпросъ. Може ли по другъ пѣтъ да се помогне на това население? Не. Това, което е въ човѣшката възможностъ на едно управление, то е дадено. Но има невъзможности. Тия невъзможности, г. г. народни представители, при особенитѣ условия, при които ние се намираме, естествено, ще трѣбва да се мѣстимъ да ги преодолѣемъ. Тукъ е кардиналниятъ въпросъ, върху който е съсредоточено тронното слово съ известния вамъ пасажъ отъ грамадно значение. Той засѣга не само единъ материаленъ въпросъ, какъвто е въпросътъ за репарациитѣ, но засѣга и единъ политически, единъ мораленъ въпросъ, какъвто е въпросътъ за ония похвални инициативи, отъ които цѣлото човѣчество чака единъ миръ траенъ, единъ миръ не на мъртвило, а единъ миръ на свобода, на напредѣкъ.

По репарациитѣ. Положението на българската държава, при нейната стопанска структура, при нейнитѣ закѣснѣли сѣдства за производство, при нейната беднотия и при особеноститѣ, въ които е поставена набѣрзо да догонва напредѣка на съседни и по-далечни държави, въ които нейната младежъ се учи и възпитаватъ, е извънредно трудно. Нужни сѣ сѣдства, за да повдигнемъ нашата страна. Всѣки неутраленъ анкеторъ въ тази страна заключава така: „Увеличете производството“. Нашитѣ ведомства и по търговия и индустрия, и по земледѣлие вършатъ възможното. Но то върви бавно, и при тази бавностъ сѣдствата, съ които разполагаме, сѣж крайно оскудени. Но тия сѣдства, колкото и да сѣж оскудени, тѣ ставатъ дори недостатъчни, защото ние сме обложени и съ политически задѣлжения.

Както щатъ да тълкуватъ репарационния въпросъ, каквито щатъ формули да намиратъ, азъ, безъ да навлизамъ въ подробности, ще кажа, че за нашето стопанство репарациитѣ сѣж едно непоносимо задѣлжение, едно задѣлжение, което, знаете много добре, не може да го смели нашата психология, нашиятъ умъ, като имаме предъ видъ защитѣ нужди, и онова, което намъ се налага да вършимъ, за да можемъ наистина да увеличимъ производството и да живѣемъ поне щогоде като хора. Всичкото това въ лай-голѣми подробности, съ поразителни факти е изложено тамъ, където трѣбва. Ние чакаме преоценка.

Както имавъ случай да помена тукъ, когато ми се отпавиха питанията, споредъ насъ е една грѣшка да се правятъ смѣтки и намаления върху базата на конвенцията

отъ 1923 г. Трѣбва да се избере другата метода — тия смѣтки и намаления да се правятъ съобразно онова, което можемъ да отдѣляме. Моиятъ отговоръ на въпроса: какво можемъ да отдѣляме, за жалостъ, отъ гледна точка финансовъ и стопанска, е отрицателенъ. Но казватъ: „Отъ зѣлка си трѣбва да отдѣляте и да дадете“. Когато така се слага въпросътъ, остава тѣзи, които казватъ, че отъ зѣлка си трѣбва да отдѣляме, да намѣрятъ онова, което ще можемъ да отдѣляме. Това е разбирането ми. Това не е упорство отъ страна на България, а е изпълнение на единъ дългъ — да кажемъ истината, какво можемъ и какво не можемъ да плащаме.

Мене ми правятъ често пѣти упрѣка: „Вие сте оптимистъ“. Азъ съмъ билъ оптимистъ, и въ тоя случай пакъ съмъ оптимистъ. Защо? Г. г. народни представители, азъ съмъ убеденъ, че тия свѣтли личности, които днесъ стоятъ начело на управлението на великитѣ държави; които доказаха, че иматъ грижа не само за материалнитѣ интереси на тая или оная държава, но че иматъ грижа и за единъ траенъ миръ, и една грижа за човѣколюбие, ще съумѣятъ да намѣрятъ едно разрешение на тоя въпросъ, което да бѣде поносимо за насъ. Ние до днесъ не сме си дали мнението, какво можемъ да плащаме. Защо? — казахъ ви. — Ние ще се помѣчимъ да намѣримъ едно разрешение на този въпросъ, съ тѣхното човѣколюбиво съдѣствие. Но не бива да се забравя, че репарационниятъ въпросъ за насъ не се състои само отъ перото „репарации“. Да се мисли така е погрѣшно. Репарационниятъ въпросъ трѣбва да се вземе въ връзка съ всички ония тежки, които ни налагатъ политическитѣ договори.

Г. г. народни представители! За щастие — азъ съмъ убеденъ въ това — днесъ начело на управлението на Французката република стои единъ човѣкъ, който много добре познава договоритѣ за миръ. Азъ не се съмнявамъ, че ако той вникне още веднѣжъ въ това, което е мислил и редактиралъ, и го състави съ онова, което отпосле, при оформяването, при дотѣкмяването на тия договори за миръ всѣки отъ тукъ, отъ тамъ е прибавилъ, ще намѣри тия грѣшки. Защото, г-да, има колосални грѣшки въ договоритѣ за миръ. Въ тѣхъ има членове, които говорятъ за нѣкакви отдѣлни репарации и нѣкои мислятъ, че тия репарации отдѣлно ще се взематъ, че отдѣлно ще се обезщетяватъ нѣкои държави. Въобще въ договоритѣ има нѣкои аномалии, по които ние вече сме понесли задѣлжения, по които сме платили. Азъ разчитамъ извънредно много на този високъ умъ и на неговата благосклонностъ къмъ насъ, че ще си зададе трудъ да сравни това, което той е мислил и онова, което е излѣзло. И не се съмнявамъ, че въпросътъ за репарациитѣ се свхваща така, както е била първоначалната мисълъ за репарациитѣ — всичкитѣ тежки, които трѣбва да понесе победениятъ политически противникъ. Сега вече победители и победени не съществуватъ; както знаете, сега се търси едно изравнение между всички, и толкова повече тѣзи аномалии следва да се премахнатъ. Съ премахването на аномалиитѣ, съ очистиането на репарационниятъ въпросъ, съ тази благосклонностъ, азъ се надявамъ, че на България ще се даде възможностъ да живѣе и стопански да се развива.

Въ тия усилия българското правителство трѣбва да бѣде подпомогнато отъ всички страни. При дебатитѣ сега по отговора на тронното слово, отъ групитѣ тукъ се изрази, че нему се дължи подкрепа отъ всѣкъде. Тази подкрепа се дължи особено въ този моментъ, защищавайки тази кауза, търсейки тази благосклонностъ; дългъ е на всѣки гражданинъ, безрезервно въ това отношение да даде подкрепа на своето правителство.

И ето защо, вотътъ, който ще вземете съ одобрението отговора на тронното слово, както комисията го е дала, ще бѣде едно доказателство въ този случай за тази единностъ, за тази сплотеностъ и за това общо одобрено поведение на българското правителство за смекчение тежобитѣ, които ни сѣж наложени. (Продължителни ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Н. Мушановъ (д): Искамъ думата.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Отговорътъ на тронното слово ще се прочете сега пасажъ по пасажъ.

Н. Мушановъ (д): Нали ще се гласува отговорътъ на тронната речъ сега по начало?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, на първо четене.

Н. Мушановъ (д): Гѣкмо за това искахъ думата.

С. Мошановъ (д. сг): Ще се гласува отговорът на тронното слово на първо четене и по спешност — на второ четене.

Н. Мушановъ (д): Азъ искамъ думата по първото четене. Нѣма да има никакви разисквания.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Имате думата, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Въпросътъ се състои въ следното. Както знаете, всички г. г. оратори, които издѣзоха на трибуната, изказаха своето гледище относително отговора на тронното слово, който трѣбва да се поднесе на държавния глава отъ страна на народното представителство. Почти единогласно представителитѣ на опозицията посочиха въ него една празнота — че нѣма пасажъ относително вътрешното положение на страната. Ние ще искаме при първото четене на отговора на тронното слово да се гласува единъ такъвъ пасажъ.

С. Мошановъ (д. сг): На второ четене щѣ стане това.

Н. Мушановъ (д): Не на второ четене, а сега, при първото четене.

С. Мошановъ (д. сг): Сега ще се гласува на първо четене.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Когато дойде второто четене, г. Мушановъ, тогава.

Н. Мушановъ (д): Моля Ви се, г. председателю. — Ние поддържаме по принципъ, че тронна речъ не може да се представи на Народното събрание, безъ правителството да вмѣсти единъ пасажъ за вътрешното положение на страната. Тѣкмо заради това сега, когато ще се гласува отговорътъ на тронната речъ по принципъ, ние искаме да го допълнимъ съ следния пасажъ по вътрешното положение на страната.

Председателствуващъ В. Димчевъ: При второто четене, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Правилно е да поставимъ този въпросъ още сега, при първото четене, защото смѣтамъ, че тронната речъ е непълна.

Ние предлагаме отговорътъ на тронното слово да се допълни съ следния пасажъ относително вътрешното положение на страната: (Чете) „Ваше Величество! Народното представителство съ прискѣрбие констатира, че редътъ и спокойствието въ страната не сѣ гарантирани: авторитетътъ на закона е пониженъ и престижътъ на властта е похабенъ. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ)

„Също така то констатира тежкото стопанско положение на народа (Възражения отъ сговориститѣ) и нехайното отнасяне на правителството спрямо жизненитѣ интереси на страната“. Подписаха: Никола Мушановъ, Илия Георговъ, Константинъ Томовъ, Цено Табаковъ, Петъръ Миновъ, Александъръ Радоловъ, Стоянъ Омарчевски, Георги Марковъ, Иванъ Ангеловъ“.

Министъръ В. Молловъ: Браво! Подписътъ на Никола Мушановъ заедно съ тая на Стоянъ Омарчевски! Чудесно!

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. Мушановъ въвежда нова практика. Такива предложения се правятъ на второ четене.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Най-после всѣки ще понесе своитѣ отговорности и за мене това, което върши г. Мушановъ съ другаритѣ, които ги е намѣрилъ...

Н. Мушановъ (д): Не съмъ ги намѣрилъ — тѣ сѣ тукъ отъ народнитѣ представители.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Правя Ви този комплиментъ. — На негово мѣсто азъ въ този моментъ не бихъ направилъ това, каквото и противникъ да съмъ на едно правителство.

Г. Мушановъ ще се съгласи съ мене, че отъ гледището на процедурата това не може да стане сега. Сега ще се гласува отговорътъ на тронното слово на първо четене, а когато дойде второто четене, тогава ще предложите

ония поправки, които искате да направите, които, разбира се, азъ не мога да се съглася да се приематъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приема на първо четене отговора на тронното слово, съдържанието на който се знае отъ всички ви, понеже ви е раздаденъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Рѣкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Правя предложение да се даде спешност на отговора на тронното слово.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има предложение отъ г. министъръ-председателя, да се даде спешност на отговора на тронното слово. Който приема това предложение, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. докладчика да го прочете на второ четене.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Ваше Величество!

Народното представителство съ задоволство отбелязва, че България е въ добри отношения съ всички държави. Българскиятъ народъ, проникнатъ отъ духъ на миролюбие, посрѣща съ добри надежди инициативитѣ за осигуряването на траенъ миръ между държавитѣ. Такива благородни инициативи засилватъ у него вѣрбата за справедливи облекчения, които очаква да получи въ името на правдата и мира“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Прави се предложение отъ г. г. Никола Мушановъ, Илия Георговъ, Константинъ Томовъ, Цено Табаковъ, Петъръ Миновъ, Александъръ Радоловъ, Стоянъ Омарчевски, Георги Марковъ и Иванъ Ангеловъ съ следното съдържание:...

П. Стайновъ (д. сг): Гичевъ вътре ли е?

Председателствуващъ В. Димчевъ: ... (Чете) „Ваше Величество! Народното представителство съ прискѣрбие констатира, че редътъ и спокойствието въ страната не сѣ гарантирани: авторитетътъ на закона е пониженъ и престижътъ на властта е похабенъ“.

Отъ сговориститѣ: Известно ни е — той го чете.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Продължава да чете) „Също така то констатира тежкото стопанско положение на народа и нехайното отнасяне на правителството спрямо жизненитѣ интереси на страната“.

Който приема да се вмѣкне въ отговора на тронното слово прочетенитѣ пасажъ, моля, да вдигне рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

П. Гаговъ (д. сг): Само Дочо Узуновъ не го е подписалъ!

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приема първия пасажъ отъ отговора на тронното слово, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Рѣкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Ваше Величество!

Наредното представителство ще обсъди съ внимание законопроектитѣ, които правителството ще му представи за одобрение.

Да живѣе Негово Величество Царътъ!

Да живѣе България!“

Отъ сговориститѣ: Браво! (Продължителни рѣкоплѣскания)

Министъръ В. Молловъ: (Къмъ опозицията) И на България не рѣкоплѣскате!

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приема втория пасажъ отъ отговора на тронното слово, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Рѣкоплѣсканията отъ сговориститѣ продължаватъ)

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Заседанието ще бѣде по правилника въ вторъ

никъ. Дневниятъ редъ ще бѣде съобщенъ отъ г. председателя.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Дневниятъ редъ за идущото заседание въ вторникъ ще бѣде следниятъ:

„Първо четене законопроектитъ:

1. За кинематографитъ и театритъ.

2. За допълнение на чл. 1, алинея първа отъ закона за адвокатитъ.

Второ четене законопроектитъ:

3. Измѣнение и допълнение на закона за гербовия налогъ.

4. За измѣнение чл. 19 отъ закона за земеделскитъ опитни и контролни институти.

5. Докладъ на прошегарната комисия.

Първо четене законопроектитъ:

6. За възлагане на Българската земеделска банка да достави за смѣтка на държавата земеделски орѣдия и

машини на стойностъ около 100.000.000 л. (продължение разискванията).

7. За одобряване XIV-то и XXI-то постановления на Министерския съветъ, взети въ заседанията му отъ 31 юлий 1929 г. и пр.

8. Второ четене законопроекта за освобождаване гаранциитъ на отчетниците служили при Борисовградското мирово съдилище и при Трънския окр. съдъ на Бръзничкия съдебенъ изпълнителенъ участъкъ, зданията на които сѣ били опожарени и пр.

9. Първо четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия за производство на памучни прежди на акц. д-во „Текстиль“ въ Варна.

Коиго приемагъ този дневенъ редъ за идущото заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Большинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 15 м.)

Подпредседателъ: **В. ДИМЧЕВЪ**

Секретарь: **Б. ТОЛЕВЪ**

Началникъ на Стенографското отделение: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Стр.

Отпуски, разрешени на народнитъ представители: Димитър Каранешевъ, Александъръ Пиронковъ, Кръстю п. Цвѣтковъ, Григоръ Василевъ, д-ръ Йовчо Пеневъ, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Първанъ Първановъ, Кирко Цвѣтковъ Христовъ, Добри Даневъ Манасиевъ, Недѣлчо Топаловъ и Драгомиръ Апостоловъ 357

Питания:

1. Отъ народния представителъ Иванъ п. Янчевъ къмъ министра на земеделството и държавнитъ имоти — относно нуждата отъ поставяне на дневенъ редъ законопроекта за подпомагане пострадалигъ отъ природни стихии земеделски стопанства. (Съобщение) 357
2. Отъ народния представителъ Коста Лулчевъ къмъ министра на войната — относно нанесенъ

Стр.

побой отъ единъ офицеръ въ гр. Орѣхово на аптекаря въ сѣщия градъ. (Съобщение) 357

**Предложение за задържане на държавна служба, до-
каго бѣде замѣстенъ отъ българинъ, препода-
вателя въ клона на Държавного сръдно техни-
ческо училище въ гр. Луковигъ, руския под-
никъ Евгени Ващенко. (Съобщение) 357**

**Законопроектъ за допълнение закона за разрешаване
на Ладенишката селска община, Търновска
околия, да сключи заемъ. (Съобщение) 357**

**Тронно слово, проекто-огговоръ. (Първо и второ че-
тене — приемане) 357 и 370**

Дневенъ редъ за следващото заседание 371